

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

84. заседание

Четвъртъкъ, 13 априлъ 1939 г.

(Открито въ 15 ч. 45 м.)

Председателствувалъ подпредседателътъ Димитъръ Пешевъ Секретари: Серафимъ Георгиевъ и д-ръ Найдень Найденовъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		По Дневния редъ:	
Отпуски	2095	Предложение за облагане съ намалено мито машинните инсталации, съоръжения и други принадлежности, които ще бъдатъ внесени за обзавеждане на кланицата и хладилницата, построени отъ Врачанското градско общинско управление. (Приемане)	2100
Питания	2095	Говорилъ: Петъръ Стояновъ	2100
Запитване. Предложение отъ министра на вътрешните работи и народното здраве, отъ името на правителството, за отлагане отговора по запитванията по външната политика на правителството за неопределено време. (Приемане)	2095	Законопроектъ за изменение и допълнение на редабата-законъ за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита. (Първо четене) — разискване)	2101
Говорили:		Говорили:	
м-ръ Н. Недевъ	2095	М. Пановъ	2107
Д. Гичевъ	2096	С. Цановъ	2113
Г. Василевъ	2096		
Т. Кожухаровъ	2097		
Д. Петковъ	2097		
И. Стайновъ	2098		
Д-ръ Н. Сакаровъ	2099		
Предложение	2095		
Законопроектъ	2095	Дневенъ редъ за следващото заседание	2118

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Присъствуватъ нужниятъ брой народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отсъствуватъ народните представители: х. Атанасъ Поповъ, Борисъ Мончевъ, Георги Чалбуровъ, Димитъръ Марковъ, Еню Поповъ, Иванъ Халаджевъ, Илия Славковъ, Никола Пановъ, д-ръ Петко Балкански, Ради Пляковъ и Христо Василевъ)

Председателството има да направи следните съобщения. Разрешени сж отпуски на следните народни представители:

на г-нъ Никола Логофетовъ — 1 день, за 12 т. м.;
на г-нъ Стойчо Топаловъ — 1 день, за 14 т. м.;
на г-нъ Георги Стояновъ — 1 день, за 14 т. м.;
на г-нъ Наню Недковъ — 1 день, за 12 т. м.;
на г-нъ Таско Стоилковъ — 1 день, за 12 т. м.;
на г-нъ Димитъръ Маджаровъ — 1 день, за 14 т. м.;
на г-нъ Парашкевъ Забуновъ — 1 день, за 12 т. м.;
на г-нъ Вълчо Боневъ — 1 день, за 12 т. м.;
на г-нъ Димитъръ Сараджовъ — 1 день, за 14 т. м.;
на г-нъ Петко Балкански — 1 день, за 13 т. м.;
на г-нъ Никола Стамболиевъ — 1 день, за 12 т. м.;
на г-нъ Илия Славковъ — 2 дена, за 12 и 13 т. м.;
на г-нъ Димитъръ Василевъ — 2 дена, за 13 и 14 т. м.

Постъпило е питане отъ софийския народенъ представител г-нъ д-ръ Никола Сакаровъ до г-нъ министър-председателя и министъръ на външните работи по външната политика.

Постъпило е питане отъ старозагорския народенъ представител г-нъ Стойно Славовъ до г-нъ министра на вътрешните работи и народното здраве относно действията на общинския кметъ на Дивдѣдовската селска община, Шуменска околия.

Отъ сѣция народенъ представител питане до г-нъ министра на вътрешните работи и народното здраве относно назначаването и класирането на шуменския околийски упра-

витель Желю Къневъ, който не отговаря на изискуемия се за длъжността цензъ, което понижава авторитета му.

Постъпило е питане отъ търновския народенъ представител г-нъ д-ръ Атанасъ Московъ до г-нъ министра на народното просвѣщение по въпроса за изключването на студенти отъ Държавния университетъ въ връзка съ напушването университетските занятия на 16 и 17 мартъ.

Постъпило е предложение отъ Министерството на външните работи и на изповѣданията за приемане на служба по ведомството на Св. Синодъ на Българската църква духовни лица, руски подаяници.

Постъпили е законопроектъ отъ Министерството на вътрешните работи и народното здраве за отчуждаване на недвижими имоти за общински домъ на Пловдивската община, Пловдивска областна палата и Пловдивска сждебна палата и за тяхното застрояване.

Питанията ще бъдатъ изпратени на надлежните министри за отговоръ, а законодателното предложение и законопроектътъ ще бъдатъ раздадени на г-да народните представители и поставени на дневенъ редъ.

Г-да народни представители! Предстои на Събранието да опредѣли дата за разглеждане запитванията на народните представители: Димитъръ Търкалановъ, Димитъръ Гичевъ, Григоръ Василевъ и други относно общата политика на правителството.

Има думата г-нъ министърътъ на вътрешните работи и народното здраве.

Министъръ Никола Недевъ: Г-да народни представители! Отъ името на правителството, моля да се отложатъ отговоритъ на запитванията за неопределено време, понеже имаме да разрешаваме доста много по-сериозни въпроси по дневния редъ. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и центъра. Възражения отъ лѣво)

Петко Стояновъ: По-голямъ отъ този въпросъ нѣма.

Димитър Гичев: Искамъ думата.

Председателстващъ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване . . .

Димитър Търколадов: Г-нъ Пешев! Ние ще трѣбва да се изяснимъ по тоя въпросъ. Той е важенъ въпросъ.

Димитър Гичев: Искамъ думата.

Стойко Топалов: Ние не сме волове тукъ, вие да ни третирате така! (Глъчка)

Председателстващъ Димитър Пешев: (Силно зѣпне) Г-да народни представители! Азъ ви моля да пазите тишина.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Димитър Гичев.

Димитър Гичев: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Едни отъ срѣдствата за упражняване контрола отъ Парламента върху дѣлата и политиката на изпълнителната властъ сѣ питанието и запитванията, отправени отъ народното представителство. За голѣмо съжаление, въ нашия Парламентъ напоследѣкъ стана традиция, практика, да се отбѣгва да бъдатъ слагани на дневенъ редъ интерпелациитъ, подавани отъ народнитъ представители, а на питанието въобще да не се отговори, като се съдържаение за г-да министритъ да отговарятъ на отправенитъ имъ питаня и запитвания не съществува.

Азъ не разбирамъ, какви сѣ тия голѣми и важни въпроси отъ дневния редъ! Приемането на нѣкои руспаци свещеници на държавна служба и пр. — тѣ ли сѣ по-важнитъ въпроси отъ правото и желанието на народното представителство, а чрезъ него и на българския народъ и на българското Народно събрание, да знае къде се намира днесъ България както въ своята вътрешна, така и въ своята външна политика? Вие виждате, г-да народни представители, въ тревожитъ времена, пълни съ несикурностъ и изненади, какво правятъ управницитъ на голѣмитъ и велики нации. Тѣ сѣ въ единъ непрекъснатъ контактъ съ своитъ парламенти и съ своето обществено мнение. Вие виждате тамъ непрекъснато да се правятъ изявления, да се правятъ декларации, да се дава отчетъ по въпроситъ на външната политика. У насъ българскиятъ народъ нѣма ли това право, да иска да знае къде се намира България, какво е направено да се осигури нашата национална сигурностъ? Къде вървимъ, накъде ни водятъ? Или вие смѣтате, следъ като имаме нещастнитъ уроци отъ водене нашата външна политика въ тъмно, че отново, ако допустимъ да се върви по тъмнитъ пѣтеки, ние ще можемъ да избѣгнемъ ония нещастия, които въ миналото се изсипаха върху главата на българския народъ и които докараха пълно погромяване на нашитъ национални въжделения?

Ето защо мене ми се струва, че съ това желание, да бъдатъ отложени разискванята по подаденитъ нѣколко интерпелации, засѣгащи вътрешната и външната политика на сегашното правителство, се цели чисто и просто тия въпроси да не бъдатъ сложени на разискване, да си остане политиката въ тъмно, да остане тя да бъде вършена далечъ отъ знанието и отъ волята, а заедно съ това и далечъ отъ интереситъ на българския народъ и да се закрие презъ идущата седмица настоящата извъредна сесия, за да останатъ нѣкои въ тая страна съ развързани ръце да могатъ свободно да вържатъ българския народъ, гдето той нѣма да желае да отиде. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Димитър Пешев: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Григоръ Василевъ.

Григоръ Василевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Желая да ви увѣря още отъ самото начало, че това решение на правителството, да иска отъ насъ да се отлагатъ въпроситъ, е най-нещастното решение. Правителството има известно болшинство въ Народното събрание; ако то се бои отъ своето болшинство, нѣма да се спаси. Ние отъ опозицията — азъ ви увѣрявамъ въ това най-искрено — нѣмаме никакво желание, по поводъ на външното положение на страната, да създаваме каквато и да е неприятели за управлението на страната и за бъдещето на държавата.

Ние искаме, на първо мѣсто, да знаемъ какво мисли правителството, какъ преценява събитията въ Европа. Ние желаемъ по този случай да кажемъ нашето скромно мнение, какъ може да бъде улеснено всѣко българско пра-

вителство въ постигането на известни български желания, въ заздравяването на балканския миръ и солидарностъ, въ защитата на народитъ на Балканитъ. Нѣкои се смѣятъ, но тѣ се смѣятъ на себе си, подиграватъ се на българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Не може добъръ българинъ въ такива тежки моменти за страната да се подиграва и да се гаври съ съдбата на българския народъ съ своя глупавъ и идиотски смѣхъ въ Народното събрание. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Положението е много сериозно. Всѣки отъ васъ ще има свободата да се изкаже, всѣки отъ васъ ще има възможността да отговори. Правителството ще изложи своята теза. Но Парламентътъ трѣбва да поеме историческата отговорностъ за този моментъ, че той е билъ пазителъ на българскитъ интереси и на българското бъдеще. Когато единъ народенъ представител се откаже отъ желанието и отъ дълга си да бъде контроленъ органъ и пазителъ на България, той е попадналъ тукъ случайно, погрѣшно или по престъпенъ начинъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Българскиятъ народенъ представител и отъ тая страна (Сочи въ дѣсно), и отъ оная страна (Сочи въ лѣво), безъ никаква разлика — подчертавамъ го това — е длъженъ въ рамкитъ на приличното, въ рамкитъ на вразумително, на законъ и на редъ, загриженъ за страната, да каже своето мнение. Болшинството може да бъде въ възторгъ отъ отговора на правителството — нѣмамъ нищо противъ това. Опозицията може да я посъветва; искайте отъ нея да нази мѣрка и приличие, да се премине границитъ на даденъ български въпросъ, на всѣки български интересъ. Вие ще имате свободата повече отъ мене да се изкажете. Но Народното събрание да не желае да бъде осветлено, да не желае тукъ да се чуе думата и на правителство, и на Парламентъ върху моментитъ, които ние преживяваме — това е действително нѣщо, което азъ не мога да разбера, отказвамъ се да го разбера. Тежко и горко на този, който мисли, че най-добре се прави политика на закрити врата! Всичко ще бъде загубено, ако се върви по тоя пътъ.

Е добре, азъ ви припомнямъ, че моята интерпелация, подписана и отъ моитъ другари Гичевъ и Петко Стояновъ, бѣше подадена на следния денъ отъ пропадането на Чехословакия. Вие днесъ имате нова жертва — Албания. И тя изчезна отъ картата като самостоятелна държава. Вие не знаете утре какво ще дойде, и вие казвате: не желаемъ да знаемъ, всичко върви отлично, правителството си гледа работата! И г-нъ министър-председателъ Кьосеиановъ е наговорилъ г-нъ министъра на вътрешнитъ работи да каже тукъ, че му е неудобно да гозори върху положението на страната и не желае да се яви предъ Парламента даже и по тоя поводъ!

Христо Георгиевъ: Позоръ!

Григоръ Василевъ: Г-да народни представители! Моля ви се, нѣма нужда отъ тия прекъсвания поне на моята речъ, въ този смисълъ, че ние не искаме по този начинъ лично да изложимъ г-нъ Георги Кьосеиановъ. Той е назначенъ по реда на конституцията за министър-председателъ отъ Държавния глава. Азъ му дължа уважение за този постъ. Но азъ съмъ далъ клетва тукъ да пазя конституцията и България, азъ имамъ свѣсть, дългъ и съзнание, азъ трѣбва да кажа тукъ това, което мисля за моята страна. Вие имате силата, вие имате конституционенъ подписъ, и за това, което ще направите, ще поемете отговорността. Азъ съмъ билъ тукъ при първата катастрофа, азъ нѣма да бъда тукъ едно теле при втората катастрофа на България. Азъ ще кажа тукъ или вънъ на българския народъ това, което азъ съмъ длъженъ да му кажа. Предупреждавамъ ви: бѣгството на правителството отъ Парламента е едно позорно бѣгство. То е длъжно да каже тукъ своята дума. Ако то не изпълни своя дългъ, ние ще намеримъ начинъ да изпълнимъ нашия дългъ предъ българския народъ. Тогава вие ще бъдете отговорни за вътрешнитъ разпръвания. Хората въ всички страни се сплотяватъ. Въ комисията по Министертвото на външнитъ работи казахъ, че съмъ доволенъ отъ „съобщенията“ на г-нъ министър-председателя. Не съмъ казалъ, че одобрявамъ дѣлата му външна политика. Той даде тамъ ценни съобщения, важни съобщения, азъ повѣрвахъ, че той говори откровенно като министъръ, който заема високъ постъ, и имамъ тогава куража да кажа, и тукъ го имамъ, и предъ народа ще го каже: когато съмъ доволенъ отъ дадено нѣщо — доволенъ съмъ. Но да лишавате Парламента отъ възможността да чуе думата на правителството за положението на нашата малка страна, заплашена страна, още не-въоръжена, още въ несикурни приятелства, която утре може да бъде поставена на изпитания; да не-позволите

на народните представители да изложат своите съображения, за да ги имате поне едно на милион предвид, това нѣщо не е позволено. Азъ ви заявявамъ, че тази политика е недопустима, че тя е вредна за България, че тя е противобългарска. Вземете си решение. Вземете си решение, но азъ ви заявявамъ, че българскиятъ народъ мислиточно това, което ние, неговитѣ избраници, сме го казали, и той държи смѣтка за всичко. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Който се отдѣли отъ българския народъ, той нѣма място въ България. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Тодоръ Кожухаровъ.

Тодоръ Кожухаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Позволете ми да ви изкажа най-дълбоко то си огорчение, като народенъ представител и като гражданинъ на България, преди всичко, отъ крайно унизителния начинъ, по който правителството на г-нъ Кюсеиановъ си позволява да третира българския Парламентъ. Г-нъ министъръ-председателъ досега не намѣри нито петъ минути подходящо време да свика поне външната комисия, за да даде необходимитѣ освѣтления по най-жизнениитѣ въпроси на деня — единъ елементаренъ дългъ, предъ който, какъ да кажа, не манкиратъ нито държавници като Чембърлейнъ и Даладиѣ, нито даже всемогущи автократи като Хитлеръ и Мусолини. И най-могущитѣ държавници въ тѣзи важни за свѣта времена чувствуватъ една морална необходимостъ да сподѣлятъ отговорности, да размѣнятъ мисли съ отговорнитѣ представители на нацията. Нашиятъ министъръ-председателъ не чувствуватъ тази нужда.

Министърътъ на вътрешнитѣ работи г-нъ Недѣвъ ни каза: „Предвидъ на важнитѣ въпроси, отложете интерпелациитѣ“. Че кои сѣ тѣзи важни въпроси, заради които интерпелациитѣ могатъ да бъдатъ отминати безъ вниманието и безъ думата на българския Парламентъ? Г-да министри! Позволете ми да ви напомня, че този български народъ преживѣе две катастрофи. 16 юний бѣше една конспирация на тъмно, безъ знанието на българското правителство, безъ знанието на българския Парламентъ (Ржкоплѣскания отъ лѣво) и безъ знанието на българския народъ, и за една нощъ граничитѣ на Санъ-Стефанска България рухнаха. Вие помнете катастрофата въ 1913 г. Едно изкуствено скърпно полицейско мнозинство, ...

Отъ лѣво: Отъ турци.

Тодоръ Кожухаровъ: ... вербувано отъ турци отъ Гюмюрджина, безотговорно реши сѣдбата на България презъ 1913 г. и втори пътъ проигра идеалитѣ на Симеонъ Велики. Трети пътъ нѣма да бъдемъ достойни за гробоветѣ на тѣзи 200.000 мъченици, които загинаха, ако ние останемъ безучастни зрители на народнитѣ сѣдбини въ единъ критически моментъ отъ историята на свѣта. Когато граничитѣ на Европа се преустройватъ, кой може да излага на българския Парламентъ атестатъ за непълнотѣ, кой може да го лишава отъ неговото съблѣмно право да мисли по голѣмитѣ жизнени въпроси на нацията? Какъ може да ни лишите отъ възможността да говоримъ и да мислимъ за това, за което и децата въ България говорятъ и мислятъ? (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Ние, българскиятъ Парламентъ, нѣмаме това право, ние, българскиятъ Парламентъ, сме лишени отъ това право, отъ насъ се иска единъ неограниченъ политически кредитъ. Питамъ ви, г-да министри: въ името на какво се иска този кредитъ, съ какво е заслуженъ той, за да можемъ ние тъй разточително, тъй щедро да го дадемъ? Азъ ви увѣрявамъ, най-заслужилитѣ държавници, този, който е направилъ своята нация велика, единъ Бисмаркъ, не би ималъ правото да иска единъ толкова широкъ, толкова неограниченъ кредитъ отъ народнитѣ представители. Азъ питамъ: на какво основание го иска г-нъ Кюсеиановъ, който нѣма дори смѣлостта да се яви въ Парламента самъ да го поиска, който не желее, не благоволява да свика външната комисия да даде освѣтление? Отъ какво се страхува той? Азъ зная отъ какво се страхува. Той се страхува отъ вота на Парламента, той се съмнява, може би, въ единството на неговото мнозинство.

Е добре, г-да народни представители, азъ мога да го успокоя. Азъ мога да го успокоя, защото съмъ увѣренъ, че въ тази Камара, и въ дѣйствицата, и въ лѣвницата, ще се намѣрятъ хора, които да одобрятъ неговата външна политика, и нѣма да се намѣрятъ тукъ, въ този Парла-

ментъ, дребнави хора да вършатъ партизанство по голѣмитѣ въпроси на външната политика. Бждете увѣрени въ това, г-да министри. Лоши или добри, българскиятъ народъ ни изпрати тукъ 160 души. Ние олицетворяваме неговата съвѣсть, ние бдимъ надъ неговитѣ интереси, ние нѣма да търгуваме заради партизански дребни интереси съ легитимнитѣ интереси на нацията. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Така че ние нѣма защо да се боите по въпроситѣ отъ външната политика. Най-малкото, ако не желаете да говорите предъ пленума, можете да направите едно заседание при закрити врата. Най-после г-нъ министъръ-председателъ можеше да свика на заседание комисията по външнитѣ работи — какво му прѣчи да направи това — и да чуе нашитѣ мнения, да чуе нашитѣ съвети.

Ангелъ Станковъ: Два пѣти обещава, че ще го направи.

Тодоръ Кожухаровъ: Кое му дава право да се вдига на единъ недостижимъ Олимпъ, по-високо отъ разума и съвѣстѣта на българската нация, олицетворена въ този Парламентъ? Бисмаркъ не е претендиралъ за такава грандомания.

Г-нъ министри! Азъ Ви моля, внушете на Вашия отстъпващъ министъръ-председателъ колко некрасиво, колко неприлично е това третиране на българския Парламентъ. Внушете му, най-сетне, че ако не желее да говори по въпроситѣ на външната политика, той може да говори по въпроситѣ на вътрешната политика, защото е смѣшно да се предполага, че може да има добра външна политика безъ добра вътрешна политика. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Идате моменти решителни и сѣдбоносни. Не е въ компетентностъ на България да предотврати голѣмитѣ масови стихии, които се развиватъ надъ Европа, но българскиятъ народъ има легитимно право и съблѣменъ дългъ да посрещне този решителенъ часъ единенъ, сплотенъ, ентусиазиранъ, тъй както се яви при Люле-Бургасъ и Селиолу презъ 1912 г. Единъ единственъ и ентусиазиранъ народъ може да даде една добра вътрешна политика. За мене, позволете ми, политиката на г-нъ Кюсеиановъ не може да създаде това национално единство. Ако не щете да говоримъ по външната политика, дайте да говоримъ по вътрешната политика въ името на голѣмитѣ народни интереси. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Донко Петковъ.

Дойко Петковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че Народното събрание въ този моментъ нѣма да пропусне случая да даде доказателство, че стои на висотата на събитията, които се развиватъ съ такъвъ страшенъ динамизъмъ. И азъ виждамъ, че народнитѣ представители, безъ разлика на коя страна седятъ, съзнаватъ, че XXIV-то Народно събрание е познано да законодателствува, да изгълъни своя дългъ въ рѣдки по важностъ исторически моменти. Е добре, когато, значи, всички сме чисти въ съвѣстѣта си отъ каквито и да било подозрения за нѣкакви полъзновения или домогвания отъ характеръ неприличенъ на сегашното време, считамъ, че се направи страшна грѣшка, като г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи стана и изрече слова, които не само не могатъ да бъдатъ оправдани отъ разума, отъ политическия разумъ, но които не могатъ да бъдатъ оправдани отъ гледна точка на каквато и да било законност, отъ гледна точка на нашия основенъ законъ, на нашата конституция.

Мисли ли г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи, че е изнесълъ предъ Парламента едно извинение, по което не може да се отговаря на питанята и на запитванията, които сѣ направени? Азъ се чудя, какъ бѣше възможно да се мисли, че може да бѣде усложнено Народното събрание, като се каже: г-да, засти сме съ много по-важни държавни работи! Г-нъ министри на вътрешнитѣ работи! Ние тукъ не се занимаваме съ мажоранни работи; ние тукъ се занимаваме съ най-важнитѣ работи отъ живота на нашия народъ. Какъ смѣте да кажете, какъ бѣше възможно да ни сюрпризирате съ тѣзи думи, когато сѣ дадени такива питаня и запитвания като това, напр., подадено най-напоследъкъ, снощи, отъ колегата д-ръ Сакаровъ, по-рано и отъ други колеги: Димитъръ Гичевъ, Григоръ Василевъ, проф. Петко Стайновъ, също и други питаня, които се отнасятъ до инцидентни въпроси, но които сѣ отъ такава важностъ, че трѣбва и на тѣхъ да се

отговори? Не може по-нататък да се отлага. Аз съм Ви дал питаня, г-нъ министре, които датират от месеци. Вие не намерихте ли свободно време да се явите предъ Парламента и да отговорите? Сте ли вие на базата на конституцията? Изпълнявате ли повеленията на българската конституция?

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Петковъ! Говорете по предмета.

Дойко Петковъ: Моля Ви се, аз говоря по предмета. И тъй, г-да народни представители, аз считамъ, че това предложение на г-нъ министра на вътрешнитъ работи по никакъв начинъ не може да бъде прието. Трѣбва ли да се напомнимъ, че напоследък, когато станаха промѣнитъ въ картата на Европа, веднага комисията по външнитъ работи въ Франция се свика, веднага министритъ се свикаха на заседание въ министерския съветъ, веднага се държи, по единъ или другъ начинъ, народното представителство въ течение на работата? Г-да! Споменете си за античния богъ Ангелъ — той трѣбваше да слѣзе на земята, за да почерпи сили. И вие, ако не слѣзете при народното представителство, при народа и да почерпите сили, азъ считамъ, че не можете да правите оная политика, която върховенството на момента изисква сега да се прави. Вие сте in abstracto, вие сте въ пространството. Слѣзте при насъ, чуите нашия гласъ, съобразете се съ волята на народа, за да бъде възможно да правите политиката на народа.

Г-да народни представители! Ние сме въ страшенъ смутъ, ние сме въ тревога. България преживя два дѣла — два пѣти тя биде дѣлена. Третиятъ пѣтъ, ако така вървятъ работитъ, мене ме е страхъ, да не би, както нѣкога се каза: „Финисъ Полоние“, да чуемъ сега да се каже: „Финисъ България“.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Моля, свършете, г-нъ Петковъ.

Дойко Петковъ: Е добре, г-да народни представители, надъ всичко отгоре стои народниятъ суверенитетъ, Народното събрание, народната воля. Дължни сте да се преклоните предъ народния суверенитетъ, т. е. предъ народната воля. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Петко Стайновъ: Искамъ думата.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Вие не сте между запитвачитъ.

Димитъръ Гичевъ: Г-нъ Стайновъ има своя интерпелация.

Петко Стайновъ: Има предложение отъ г-нъ министра на вътрешнитъ работи, отъ името на г-нъ министър-председателя и министъръ на външнитъ работи, и по-неже Камарата ще го гласува, могатъ да станатъ разисквания. И азъ имамъ право да взема думата по предложението.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Имате думата, г-нъ Стайновъ.

Петко Стайновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! И азъ ида да присѣдиня моя гласъ на протестъ къмъ колегитъ народни представители, които осъдиха тая пакостна практика на правителството, да не отговаря на питанята и запитванията. Ние станаме смѣшни въ очитъ на българското обществено мнение, на българския народъ съ нашиятъ питаня. И днесъ, когато се съобща, че е поставило питане отъ д-ръ Сакаровъ по външната политика, чува се смѣхове въ Камарата и нѣкои казаха: „Защо ли го отправя, кой ли ще му отговори!“

Г-да народни представители! Ставатъ събития страшни около насъ. Очакватъ се да станатъ събития, може би, още по-страшни, а ние стоимъ въ неведение. Нашето правителство, може би, води нѣкакви преговори; нашето правителство, може би, влиза въ нѣкакви връзки, обаче народното представителство нищо не знае. Ние подаваме литания следъ питаня до г-нъ министър-председателя да се изкаже предъ насъ. Г-нъ министър-председателъ тайно, безъ да предупреди никого, замина една пощъ за Нишъ. Защо замина? За да се срещне съ г-нъ Стоядиновицъ. Какво говориха тамъ? Това остана тайна за българския народъ и за българското народно представителство. Отправихме питаня, но на тѣзи питаня не се отговори. Следъ туй, въ Букурещъ стана среща между представи-

телитъ на Балканското съглашение. Тамъ се взеха, може би, решения съдобносни за нашата държава. Ние попитахме нашия министър-председателъ, и азъ самъ му отпразвихъ едно питане: какви сѫ Вашитъ сведения, какво мислите да правите, какъвъ Ви е допирѣтъ съ тѣзи, които решаваха за нашиятъ съдбини въ Букурещъ, но никакъвъ отговоръ на моето питане не се даде. Г-нъ министър-председателъ замина за Анкара, и то въ моментъ, когато бушуваще буря надъ Чехословакско и поместъ тая държава. Ние искаме да знаемъ, министър-председателъ и министъръ на външнитъ работи, като ходи въ Анкара, защо ходи. Той, наистина, не е длъженъ да ни каже всички секрети на своята външна политика — ние и не искаме да ги знаемъ — но искаме да бъде подготвено неговото отиване, искаме, като отива въ Анкара, да знае дѣлата Турска република, че българското Народно събрание стои съ единъ вотъ на довърне задъ своя министър-председателъ. Той, обаче, замина за тамъ, безъ да е поискалъ, безъ да е добилъ този вотъ на довърне.

Ето, г-да, днесъ ставатъ събития. Албания, една балканска държава, която има същото положение на Балканитъ като насъ, пожеже не е въ Балканския пактъ, е поместена, е излъчена отъ картата на Европа. Ние искаме да знаемъ, нашиятъ министър-председателъ и министъръ на външнитъ работи какви сведения има и каква политика чертае той на българската държава. Г-нъ министър-председателъ се опита на нѣколко пѣти да се скрие задъ чл. 92 отъ конституцията, който позволява на министра да не отговори, да премълчи известни факти, известни обстоятелства. Тукъ случатъ не е такъвъ. Ние не искаме отъ министър-председателя да ни каже известни факти. Ние искаме българскиятъ народъ да знае каква е неговата външна политика. Това не сѫ факти; това е една политика. Ние искаме министър-председателъ тукъ да начертае голѣмитъ линии на тая политика, съ които той, безъ знанието на Парламента, ангажира България. Намъ винаги се казва: „Ще бъде свикана комисията по външнитъ работи“. Въпросътъ е за цѣлия Парламентъ, въпросътъ е за българския народъ, който иска да знае какво става. Не е важно, че ние ще се съберемъ въ нѣкоя отъ залитъ на Народното събрание и тамъ, шушу-мушу, на ухо, ще приказваме какви сведения има министър-председателъ. Не е тоя въпросъ вече. Въпросътъ е тукъ да видимъ, кои сѫ линиитъ на външната политика на нашия министър-председателъ. (Ръкоплѣскания отъ лѣво) Това искаме да знаемъ. Българскиятъ народъ трѣбва да чуе тукъ изявления по външната политика. Досега министър-председателъ нито веднажъ не е допустналъ разискване по външната политика, не е поискалъ вотъ отъ Народното събрание, по нѣкой въпросъ отъ външната политика.

Става дума и за заминаването на нѣкои делегации. Ето, четемъ въ вестницитъ, че една многобройна делегация — председателъ на Народното събрание, двама министри, началникъ на щаба на армията — щѣла да заmine за Берлинъ. Даже двамата министри, министърътъ на търговията и министърътъ на финанситъ, както се съобща по радиото — цензура да се забранила да се съобщава това, но радиото го съобща — щѣли да водятъ нѣкакви преговори.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Това не е по предмета, г-нъ Стайновъ! Вие говорите вънъ отъ предмета. (Възражения отъ лѣво)

Петко Стайновъ: Точно на предмета съмъ. — Тая делегация, която ще представлява България, ще води нѣкакви преговори съ Германия. Българскиятъ народъ иска да знае, българскиятъ народъ трѣбва да знае, съ довърне отъ кого дадено и въ името на каква политика тая делегация отива тамъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: (Зъни)

Петко Стайновъ: Той единъ денъ, ако стане нужда, ще узнае това.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Говорете по предмета, г-нъ Стайновъ!

Петко Стайновъ: По предмета говоря.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: По предмета говорете — иначе ще Ви отнема думата!

Петко Стайновъ: Не бива българското правителство да оставя безъ отговоръ нашиятъ питаня и запитвания.

Основен недъгъ у насъ е, че българският народъ остава чуждъ на тая политика, която се води. Между правителството и народа има една бездна: Българският народъ днесъ е въ едно апатично положение. Той е оставенъ въ неведение. Той не знае къде го водятъ. Поради това той остава обезвъзршенъ. Едно правителство, съставено въ болшинството си отъ чиновници, не може да вдъхне довърне на българския народъ, г-да! Вие знаете, че ако Чехославкия пропадна, тя пропадна поради това, че имаше едно правителство безъ духъ, едно правителство съставено отъ чиновници. Ако искаме България да я сполети съдбата на Чехославкия и ако искаме българският народъ така безропотно, така безславна, така унижительно да посрещне ударитъ на съдбата, водете го въ тоя пътъ — не го освѣтлявайте, отчуждавайте се отъ него и оставете тоя народъ въ забвение. Ние не искаме да вървимъ въ пътя на чехитъ. Ние искаме да сме единъ народъ, който е готовъ да се бори срещу всеки (Ржкопѣския отъ лѣво), който иска да посегне на свободата и независимостта му. (Продължителни ржкопѣския отъ лѣво и викове: „Много добре!“, „Браво!“) Българският народъ трѣбва да знае, че тая държава е негова, че той я управлява, че неговитъ държавници, неговитъ управници му даватъ смѣтка за своята политика.

Г-да народни представители и вие, г-да министри! Мислете за съдбата на България, мислете, ако не за друго, поне за тоя народъ, който утре, можеби, ще го водимъ на бойното поле. Вдъхнете му ентузиазмъ, осведомете го, освѣтлете го, защото иначе той нѣма да отговори на нашия и на вашия позивъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Свършете, г-нъ Стайновъ! Времето Ви изтече.

Петко Стайновъ: И азъ отправямъ позивъ къмъ васъ, г-да министри: съгласете се всички интерпелации по външната и вътрешна политика да бъдатъ поставени на дневенъ редъ. Имайте куражъ да излъзете предъ Народното събрание и да добиете вотъ на довърне. Вие ще бъдете много по-силни утре, ако добиете единъ вотъ на довърне отъ Народното събрание. Не направите ли това, ние ще считаме, че вие действително сте едно чиновническо правителство, което се бои отъ народа. (Продължителни ржкопѣския отъ лѣво)

Петко Стояновъ: Г-нъ председателю! Дайте ми думата.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Стояновъ! Вие нѣмате право да вземете думата, защото не сте интерпелаторъ. Нѣма да Ви дамъ думата.

Петко Стояновъ: Г-нъ министъръ-председателъ иска отлагане на всички интерпелации. И азъ съмъ интерпелаторъ. И азъ съмъ подписалъ. Искамъ да ми дадете думата.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Става въпросъ за отлагането само на две интерпелации.

Петко Стояновъ: Азъ подписахъ интерпелацията и не ми давате думата, а на г-нъ Петко Стайновъ, който не е подписалъ тая интерпелация. Вие му дадохте думата. Моля, запитете и мене!

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ д-ръ Никола Сакаровъ. Само за 5 минути, г-нъ Сакаровъ!

Д-ръ Никола Сакаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Още преди 15 дни г-нъ министъръ-председателъ помоли, пакъ по поводъ на едно подобно искане за отговоръ на интерпелации и питання, да се почака малко. Това бѣше преди празниците. Касаеше се за нѣколко дни, докогато нѣкои разговори щѣха да бъдатъ приключени, за да може той да излъзе предъ Народното събрание публично или предъ нѣкое негово тайно заседание, или, най-малко, предъ комисията по Министерството на външнитъ работи, въ присѣствието на всички депутати, както му е редътъ и както налагатъ условията днесъ, да даде освѣтления на народното представителство и чрезъ него на народа. Изминаха се тѣзи 15, дори 20 дни. Днесъ чухме, че пакъ се отлага отговорътъ на интерпелацията за едно неопределено време. Съображенията не ни се казватъ. Позволено ни е, обаче, да разберемъ, че се касае за нѣкакви тайни въпроси,

които не могатъ да бъдатъ сподѣляни отъ правителството съ Народното събрание. Нѣма тукъ сериозенъ човѣкъ, който да мисли, че правителството е длъжно да съобщава нѣкакви тайни въ публично заседание на Народното събрание. Но не може и правителството сериозно да мисли, че въ единъ решителенъ моментъ за народнитъ съдбини то има право и властъ да не освѣтлява нѣщо Народното събрание. Знаей, не е възможно да се прикрива то въ случая съ съображенията на нѣкаква тайна. Въ цяла Европа говорятъ публично въ народнитъ събрания; даватъ се изявления официални и официозни въ печата; казватъ нѣкакви съображения, отъ които се ръководятъ тѣхната външна политика. Това става чрезъ говоръ дори отъ министра на външнитъ работи у нашитъ съседи. До този моментъ единствена България не е продумала дума по въпроситъ отъ външната ѝ политика. А, отъ друга страна, това, което предаватъ чуждитъ телеграфни агенции, това, което предава нашата телеграфна агенция, говори открито и ясно, че въ всички комбинации, които днешнитъ денъ наложатъ на различнитъ кабинети въ различитъ държави, фигуриратъ всички държави на Европа, само една държава прави изключение — това е България. Като че ли въ съзнанието на кабинетитъ въ Европа е сложено нѣщо определено — като че ли тѣ смѣтатъ България съ нѣкакво определено вече мѣсто, съ определена политика, съ ангажименти. Затова тя не може да излѣзе въ комбинации съ нѣкои други държави, защото тя вече си е намерила мѣстото. Това мислятъ, това внушаватъ и това знаятъ повечето парламенти и други официални фактори въ Европа. Това не знае, това не даватъ да разбере само представителитъ на българския народъ — Народното събрание.

Мислимо ли е подобно отношение отъ министъръ-председателя къмъ Народното събрание? Г-да! До преди една година положението бѣше още такова, че позволяваше, най-сетне, да се изчаква. Но отъ една година насамъ, вече съ една сравнително свѣтлинна обрзидъ, предъ нашитъ очи, предъ очитъ на цялия свѣтъ изчезнаха три независими държави, изчезнаха презъ денъ, отъ вечерята до сутринята, изчезнаха при всевъзможни декларации отъ тѣхни министри, отъ тѣхни кабинети, при всевъзможни писания въ тѣхния печатъ, рѣзко различни отъ това, което фактически ставаше. И най-сетне, когато днесъ изчезна вече една държава на западния край на Балканския полуостровъ, изчезна независимата ужъ държава Албания, ние можемъ ли още да казваме, че не е време да говоримъ, нѣма да говоримъ, отлагаме за неопределено време отговоритъ и разискванията по съдбоносни за България въпроси? Въ сжщностъ такъва отношение къмъ тия въпроси е подигравка съ народа въ лицето на неговото Народное събрание! (Ржкопѣския отъ лѣво)

Г-да! Възможно ли е подобно отношение? Азъ ще ви спомня 1914 и 1915 г. Въ 1914 и 1915 г. ние преживѣхме нѣщо подобно като сега. И тогава, когато презъ Софийската гара минаваха вагони, тренове съ мунициипи, хора, злато, части отъ подводници и други военни необходимости, идещи отъ Германия, преди нашето опредѣляне, но следъ опредѣлянето на Турция, които отиваха за Цариградъ, нѣ, нѣколко депутати въ Народното събрание, вдигнахме тревога, а правителството, чрезъ Радославовъ, даваше типично сжщия отговоръ, който чухме преди нѣколко дни отъ министъръ-председателя г-нъ Кюсеизановъ, който чухме и днесъ отъ неговия заместникъ, г-нъ министра на външнитъ работи: „Нищо нѣма, всичко е спокойно, чакайте, ние държимъ смѣтка за България, ние мислимъ за нея, ние поемаме отговорността“. А следъ това се оказа, че всичко казано въ Народното събрание отъ Радославовъ нѣмаше абсолютно нищо общо съ истината. Доказа се, както преди малко каза и г-нъ Кожухаровъ за 16 юний 1913 г., че въ действителностъ се извърши едно ново съдбоносно предателство спрямо нѣтерситъ на нашата държава.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Сакаровъ! Свършвайте! Изтече Ви времето.

Д-ръ Никола Сакаровъ: Следъ това трѣбва да констатирамъ единъ голѣмъ фактъ у насъ. Писате нѣкакви статии, правите нѣкакви опити да уясните тенденциитъ въ развитието на различитъ държави и тѣхната политика спрямо насъ, съседи или други — не ви се позволява отъ цензурата. Позволява се, обаче, въ сжщото време чрезъ нашия печатъ, чрезъ нашето радио, чрезъ нашата телеграфна агенция, чрезъ кината, а и въ публични реферати, да се създава една специална психоза у българ-

ския народ за непобедимостта уж на една държава, за нейната всеобща способност. Съ това се стремят да създадат убеждението, че българите предварително, щатън-щатън, трябва да разберат къде най-добре би им било мѣстото. Това е всѣкидневната наша политика на всички правителствени и информационни уж вестници, списания и други издания у насъ.

Председателстващ Димитър Пешевъ: (Звъни) Г-нъ Сакаровъ! Не Ви позволявамъ да говорите по това. Говорете по предложението, иначе ще Ви отнема думата.

Д-ръ Никола Сакаровъ: По предложението говоря. Азъ искамъ да кажа, че министърътъ е длъженъ да повика поле комисията по външните работи — това е най-малкото — и да каже тамъ, разбира се, това, което въ общи линии може и трябва да се каже на Камарата, за нашето мѣсто, за нашите намѣрения, за намѣренията и действията, проявени вече отъ различни държави къмъ насъ.

Председателстващ Димитър Пешевъ: Г-нъ Сакаровъ! Прави Ви последно предупреждение. Ако говорите вънъ отъ предложението, ще Ви отнема думата. Вие говорите вънъ отъ предмета.

Д-ръ Никола Сакаровъ: Какъ говори вънъ отъ предмета, когато азъ искамъ освѣтление по външното положение на България? Това не е ли по предмета? Азъ искамъ освѣтление върху това, което България може и трябва да прави днесъ. Искамъ освѣтление, за да не се лъжемъ тукъ, че само нѣколко призвани имало нѣкъде, които могат да знаятъ и да промишляватъ за положението на България. Това ли не е по предмета? (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващ Димитър Пешевъ: (Звъни) Азъ Ви моля да не спорите съ мене. Ще трябва да бѣдете коректенъ.

Д-ръ Никола Сакаровъ: Азъ моля г-нъ министър председателя и правителството да съзнаватъ, че е абсолютно крайно време, при тия условия, при които сме поставени сега, да излѣзатъ да успокоятъ Народното събрание и чрезъ него народа; да създадатъ възможност да не се найкатъ и чудятъ хора, било интелигентни, било по-малко интелигентни, и да не ставатъ жертви на заинтересувани противонародни пропаганди. И най-главното, да се тури точка на тази специална кампания, организирана отъ официално мѣсто чрезъ цензура, чрезъ радио, чрезъ официозенъ печатъ и чрезъ други срѣдства, съ народни, държавни пари, която кампания въ сѣщностъ създава условия, убеждение и психоза за това, че България трябва да опредѣли по единъ замисленъ, пропагандиранъ вече начинъ своето мѣсто. Това не може да продължава. Тѣкмо обратното: дайте възможност на Народното събрание да се произнесе, макаръ и въ тайно заседание, или въ комисията по външните работи, какво мисли то за действителните копнежи и стремежи на българския народъ, за да запазимъ него, неговите интереси и държавната ни независимост. (Продължителни ръкоплѣскания отъ лѣво и викове „Браво!“)

Петко Стояновъ: Моля, г-нъ председателю, дайте ми думата.

Председателстващ Димитър Пешевъ: Освенъ предложението на г-нъ министра на вътрешните работи (Тропане по банките отъ лѣво), има предложение отъ народния представител г-нъ Христо Мирски, интерпелациите да бѣдатъ поставени на разглеждане въ сѣбота, 15 априлъ.

Ще поставя на гласуване най-напредъ предложението на правителството.

Петко Стояновъ: Моля, дайте ми думата по предложението, което прави г-нъ Мирски.

Председателстващ Димитър Пешевъ: (Звъни) Имате думата! (Възражения отъ лѣво)

Които приематъ предложението на правителството, разискванията по запитванията да бѣдатъ отложени за неопредѣлено време, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Възражения отъ лѣво и тропане по банките. Всички народни представители отъ лѣво излизатъ отъ залата)

Пристъпваме къмъ първата точка отъ днешния редъ:

ОДОБРЕНИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА ОБЛАГАНЕ СЪ НАМАЛЕНО МИТО МАШИНИТЕ ИНСТАЛАЦИИ, СЪОРЪЖЕНИЯ И ДРУГИ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ, КОИТО ЩЕ БѢДАТЪ ВНЕСЕНИ ЗА ОБЗАВЕЖДАНЕ НА КЛАНИЦАТА И ХЛАДИЛНИЦИТЕ, ПОСТРОЕНИ ОТЪ ВРАЧАНСКОТО ГРАДСКО ОБЩИНСКО УПРАВЛЕНИЕ.

Моля г-нъ секретаря да прочете предложението.

Секретарь Серафимъ Георгиевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ предложението за облагане съ намалено мито машинните инсталации, съоръжения и други принадлежности, които ще бѣдатъ внесени за обзавеждане на кланицата и хладилниците, построени отъ Врачанското градско общинско управление.

Г-да народни представители! Съ писмото си отъ 2 мартъ 1939 г. Врачанската община, съобщавайки, че за нуждата на града и околната му е построила кланица съ необходимитъ къмъ нея хладилници, моли, щото всички машини, съоръжения и принадлежности, необходими за обзавеждането на кланицата и хладилната инсталация, при вноса имъ отъ чужбина да бѣдатъ обложени по ст. 512 в/2 на тарифата за вносните стоки съ мито въ размѣръ 8% отъ стойността имъ.

Кланичните и хладилни инсталации се състоятъ, освенъ отъ машини, които и безъ това се облагатъ съ 8% върху стойността имъ, но и отъ редъ други съоръжения и принадлежности, които вноси мита съ далечъ по-високи отъ ония на машините.

Като се има предвидъ обществения характеръ, който иматъ изобщо общинските кланици и хладилници и голѣмата полза, която носятъ на народното стопанство, налага се да се уважи молбата на горната община, та да се улесни по тоя начинъ окончателното завършване на започнатата кланица, толкова повече, че сѣщата отстъпка е вече дадена на Варненската и Ямболската общини.

Понеже въ закона за митниците липсва положение за подобно облагане, последното може да се извърши само въз основа специално законодателно решение.

Горното като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете въ настоящата сесия на Народното събрание представеното за целта предложение.

Гр. София, мартъ 1939 г.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за облагане съ намалено мито машинните инсталации, съоръжения и други принадлежности, които ще бѣдатъ внесени за обзавеждане на кланицата и хладилниците, построени отъ Врачанското градско общинско управление.

Одобрява се да се облагатъ по ст. 512 в/2 отъ тарифата за вносните стоки съ 8% върху стойността имъ машинните инсталации, съоръжения и други принадлежности, които ще бѣдатъ внесени за обзавеждане на кланицата и хладилниците, построени отъ Врачанското градско общинско управление.

Председателстващ Димитър Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Петъръ Стояновъ.

Сирко Станчевъ и други: Ясно е, бай Петре!

Петъръ Стояновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Сложеното за разглеждане отъ почитаемото Народно събрание предложение на пръвъ погледъ е извънредно дребно и не би заслужавало като че ли да се взема думата по него. Но то е дотолкова ясно за всѣкого, доколкото го разбира. Азъ се считамъ задълженъ да взема думата по него и да обърна вниманието както на почитаемото народно представителство, така и на почитаемото правителство върху правилността, съ която правителството въ последно време действува и върху мѣрките, които е необходимо да се взематъ своевременно, за да не изпадне въ увлечение.

Г-да народни представители! Модерните кланици и хладилници, които се строиха най-напредъ въ София, а после въ Пловдивъ, Варна и другаде, и проектираните такива въ нѣкои градове, като Стара-Загора, Търново,

Шумен и други, дават право на всеки един от нас да се замисли дали има полза от тия кланици. Безспорно, ползата е голяма, защото кланиците и хладилниците, които се строят към тях, дават възможност за износ на заклани птици и добитък. Само онзи, който не е свързан с живия добитък, изнасящ за източните или западните пазари, само той не може да разбере колко грамадна е ползата от постройката на тия модерни кланици и хладилници. Вие помнете, че в миналите разисквания се обърна внимание както върху хладилните вагони, с които се изнасят пресни продукти на Запад, така и върху хладилните параходи, които съществено на българското правителство се доставиха от Българското търговско параходно дружество.

Азъ си мисля, че тъй както ни е представено предложението, ние трябва напълно да го одобрим. Обаче Министерството на земеделието, което има най-голямата длъжност да следи постройката на кланиците и хладилниците, трябва своевременно да направи обстойно проучване върху техния строеж, защото, според сведенията, с които разполагам, в някои места се струват маса хладилници, хладилни помещения и големи кланици, повече, отколкото са нужни, а на други места, където има належаща нужда от тях, не се строят.

Азъ взех думата за да декларирам, че предложението е много навременно и ще го гласувам, но моля правителството да изработи закон за системно застрояване в бъдеще на кланици с хладилници и на хладилни помещения, необходими за износ на продукти в сурово състояние. (Ржкоплъскания)

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Ще поставя предложението на гласуване. Тъзи г-да народни представители, които приемат предложението за обзаване с намалено мито машинните инсталации, съоръжения и други принадлежности, които ще бъдат внесени за обзавеждане кланицата и хладилниците, построени от Врачанското градско общинско управление, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г-нъ министърът на вътрешните работи.

Министъръ Никола Недевъ: Г-да народни представители! Понеже един от главните мотиви да се отложат интерпелациите беше да се премине към законопроект за изменение и допълнение на наредбата-закон за облекчение на длъжниците и за заздравяване на кредита, азъ моля да се прередят следващите точки от дневния ред и да минем на точка шеста от дневния ред.

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Тъзи г-да народни представители, които приемат предложението да се пререди дневният ред и да се премине към точка шеста, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка шеста от дневния ред:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНПРОЕКТА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА-ЗАКОН ЗА ОБЛЕКЧЕНИЕ НА ДЛЪЖНИЦИТЕ И ЗА ЗАЗДРАВЯВАНЕ НА КРЕДИТА

Г-да народни представители! Прегледъ на това, че законопроектът е дълъг, моля да се съгласите да се прочетат само мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-нъ секретаря да прочете мотивите

Секретаръ Серафимъ Георгиевъ: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроект за изменение и допълнение на наредбата-закон за облекчение на длъжниците и за заздравяване на кредита

Г-да народни представители! Предлагаият законопроектъ внася редица изменения и допълнения въ съществуващия закон за облекчение на длъжниците и за заздравяване на кредита.

Съ § 1 се включват въ задълженията, които подлежат на облекчение, и тези, които длъжникът е поелъ, за да си достави средства за погасяване на задължения, възникнали преди 1 януарий 1931 г., макаръ новите

задължения да са поети след тая дата. Проектът ограничава доказателственият средства за установяване на тия обстоятелства, за да избегне злоупотребленията, които биха могли да бъдат извършени.

§ 2 внася редакционна поправка въ чл. 3, точка а. Новата алинея, която се прибавя към тази точка, има за целъ да уреди положението на непълнолетните нисходящи и съпругите на починали длъжници; достатъчно е техният наследодател да е отговарял на изискванията на закона, за да получат и те облекчение. Урежда се също начинът за облекчение на наследственият дългове. Точките б и в се заместват с нова точка б, за да се даде еднакво облекчение на всички длъжници, невлизайки въ категорията по буква а. Въ забележката към чл. 3 думата „постоянни“ се пояснява, като се прибавя към нея „фондирани“, за да се избегнат съмненията при тълкуванията на стария текст. Земедълците-стопани с задължения до 75.000 л. и занаятчи с задължения до 40.000 л. досега можеха да получат облекчение и безъ да имат никакъв активъ, като по такъв начин кредиторите получаваха облигации за несъбираеми вземания, а плащането имъ отъ Погасителната каса лягаше върху държавата, т. е. върху българския данъкоплатец. Старият текст беше използван от много недобросъвестни граждани, които инсценираха фиктивни задължения помежду си и обществана с много милиони държавата въ лицето на Погасителната каса. Тази възможност сега се премахва. Затова пък § 58 дава възможност на длъжници, които нямат активъ или чийто активъ е по-малък от половината на пасива, да получат очистване на задълженията си по предвидената въ него процедура. Следователно, кредиторите по несъбираеми вземания ще понесат неизбежната загуба, безъ да бъде стоварена върху плещите на българските данъкоплатци.

Въ § 3 се изяснява смисълът на чл. 4, досега тъй противоречиво тълкуван от комисията.

§ 4 изяснява и допълва някои точки от чл. 8.

§ 5 урежда ипотечните и заложените задължения. Съществена промяна се прави съ него за ипотечните и заложените задължения на земедълците-стопани; те се обръщат въ хипотекарни и се облекчават на общо основание. За останалите ипотечни и заложене задължения на длъжници, имащи право на облекчение, се дава нова разсрочка от десет години при 6% годишна лихва.

§ § 6, 7, 8 и 9 уреждат положението на поръчителите и другите косвено задължени лица и на солидарните длъжници по начинъ и въ размери основно различни от досегашните. Поръчителите на длъжници, чийто задължения минават към Погасителната каса, се освобождават. Положението на останалите поръчители, косвено задължени и солидарни длъжници, се изяснява и те получават по право еднакви задължения с длъжниците.

Въ отличие от досегашния текстъ, § 10 разсрочва за 20 години плащанията на облекчените задължения, преминали към Погасителната каса. Лицата, чийто активъ надминава пасива с повече от 150.000 л., не могат да получат процентно намаление на задълженията, но получават всички други облекчения. Такива лица са по-състоятелни и затова няма основание да се обременява държавата с техните задължения, като имъ опрости част от това, която тя би платила, вместо тях, на кредиторите имъ.

§ 11, освен редакционните поправки, които внася въ чл. 14, разсрочва с нови десет години изплащането на задълженията на длъжниците, които не преминават към Погасителната каса. Тази разсрочка е обща за всички длъжници от тази категория. Съ § 12 се отменява чл. 15, тъй като разсрочването се дава автоматично и затова става безпредметно да се занимават съ тая въпрос комисията.

§ 13 определя падежите на вноските на длъжниците, като за земедълците-стопани се предлага само годишно плащане, и то на 1 октомврий, когато те разполагат с повече средства за посрещане на задълженията си.

§ 14 постановява, че разсрочването и намалянето на лихвите на задълженията, които не преминават към Погасителната каса, се извършва по право. Като се допуска възможността от явяването на спорове, дали длъжникът има право на разсрочване или не, въ § 15 се предлага начинът, по който ще се разрешават подобни спорове. Този параграфъ позволява и на длъжника да подаде молба до ликвидационната комисия, за да установи тя размера на облекчението, когато той твърди, че въ задълженията му са били пресметнати двойни лихви, прѣко-мѣрни и незаконни лихви и пр.

§ 16 прави промѣни въ управителния съветъ на Погасителната каса.

§ 18 урежда начина на извършване разходите на Погасителната каса и контрола върху тях.

§ 19 изяснява алинея втора на чл. 27 и определя начина, по който се допуска поправка на грѣшки въ решенията на комиситѣ.

§ 20 дава възможност на длъжниците къмъ Погасителната каса да изплащатъ задълженията предпадежно въ облигации. По досегашния текстъ това се допускаше само ако вноската е по-голяма отъ 15% отъ цѣлото задължение. Сѣщиятъ параграфъ позволява на кредитнитѣ кооперации да изплащатъ задълженията си къмъ Българската земеделска и кооперативна банка съ облигации по номиналенъ курсъ, които тѣ сѣ получили за тѣхни длъжности отъ Погасителната каса.

§ 21 позволява даването на обща отсрочка на задълженията къмъ Погасителната каса въ случай на бедствия.

§ 22 позволява на Министерския съветъ да намалява лихвата на облигациитѣ, за да поддържа курса имъ подъ 70% отъ номиналната стойностъ. Споредъ § 23, при тиражъ, облигациитѣ се изплащатъ въ размѣръ 70% отъ номиналната имъ стойностъ. По такъвъ начинъ отъ една страна и кредиторитѣ ще понесатъ частъ отъ загубата, която досега падаше изцѣло върху държавата, отъ друга страна, длъжницитѣ къмъ Погасителната каса ще могатъ да намѣрятъ на ниска цена облигации, съ които да изплатятъ задълженията си. Тѣзи нововъведения паложиха и измѣненieto на чл. 38, направено съ § 25. Поменатитѣ измѣнения, както и обстоятелството, че съ § 27 се премахва допълнителната лихва отъ 2%, отъ която досега се ползуваше Българската земеделска и кооперативна банка, паложиха да се постанови въ сѣщия § 27, че държавата ще субсидира поменатитѣ кредитни институти за понесенитѣ отъ тѣхъ загуби. За да се поддържа курсътъ на облигациитѣ на по-ниско ниво, на Погасителната каса се предоставя възможността, вмѣсто да дава субсидии, да откупува отъ сѣщитѣ кредитни институти облигации по курсъ 70% и да ги пуска на пазара на по-ниска цена.

§ § 28, 29 и 43 установяватъ въ подза на Погасителната каса законна ипотека, която замѣства сега сѣществуващата обща възбрана, и по такъвъ начинъ създава положение по-удобно както за длъжницитѣ, така и за касата.

§ 30 внася нѣкои измѣнения, които се паложиха отъ учредяването на земеделскитѣ задруги, като повѣрва тѣмъ представляването на земеделцитѣ предъ надлежитѣ комисии. Сѣщиятъ параграфъ премахва особенитѣ комисии. Въ връзка съ това § 31 урежда положението на висшиитѣ дѣла предъ тѣзи комисии. Въ връзка съ това сѣ § § 32 и 33.

§ 34 съобразява чл. 54 съ разпорежданията, въведени съ § 14.

§ 35 възстановява срока на длъжницитѣ, които не сѣ подали молби за облекчение въ срока на чл. 57. Той позволява сѣщо така на длъжницитѣ, които молби сѣ останали безъ разглеждане или на които е било отказано облекчение по чл. 14, буква А, да подадатъ наново молби.

§ 36 въвежда нѣкомъ подобрения относно доказателствата при разглеждането на облекчителнитѣ дѣла.

§ 37 съобразява чл. 58 съ чл. 27.

§ 38 поправя чл. 60 въ връзка съ измѣненieto на чл. 73, като взема предвидъ не емлячната оценка на имотитѣ, а тѣхната пазарна стойностъ презъ 1928 и 1932 години.

Съ § 40 се отмѣнява чл. 69, отнасящъ сѣ до общата възбрана, замѣнена сега съ законна ипотека, и чл. 70, който нѣмаше приложение.

§ 41 обявява за недействителни всички спогодби, сключени между длъжника и кредитора следъ издаване на окончателно решение отъ ликвидационнитѣ комисии.

§ 43 възстановява силата на отмѣненитѣ чл. чл. 76 и 77, действието на които стана необходимо.

§ 44 урежда положението на длъжници, намиращи се въ предпазенъ конкордатъ, като имъ дава нови разсрочки.

§ 45 спира погасителната давностъ отъ 16 априлъ 1932 г. до изтичането на три месеци отъ влизането на тоя проектъ въ сила. Това се налага, понеже презъ това време много кредитори не сѣ упражнили правата си поради спиране на изпълненията и очакването на окончателното уреждане на положението.

§ 46 реабилитира обявенитѣ въ несъстоятелностъ търговци, ако не сѣ осѣдени за умисленъ банкрутъ.

§ 47 съобразява чл. чл. 83, 84 и 85 съ новата редакция на чл. 9.

§ 48 урежда случая, когато задължението на длъжника, който е получилъ облекчение, става изискуемо, поради това, че той не плаща вноскитѣ си. Къмъ този случай се прибавя и случаятъ, когато недвижимитѣ имотѣ на длъжника бѣде продаденъ на публична продажъ, макаръ той да не е спрѣлъ още плащането на вноскитѣ си, а сѣщо и случаятъ, когато при дѣлба на недвижимитѣ имотѣ, на длъжника се опредѣли дѣлъ въ пари или въ движими вещи. И въ двата случая гаранцията на кредитора е намалена и затова цѣлото задължение става изискуемо.

§ 49 и 50 усилятъ наказанията за недобросѣвѣстнитѣ длъжници.

§ 51 унищожава публичнитѣ продажби, при които имотѣтъ сѣ възложенъ на кредитора. Такива продажби се унищожаватъ по право, но заинтересуваниятъ трѣбва да поиска въ опредѣленъ срокъ унищожението да бѣде отбелязано отъ нотариуса. Това се налага, за да бѣдатъ спасени принципитѣ на публичността при прехвърлянето на недвижими имоти.

§ 52 урежда отношенията, създадени вследствие унищожението на продажта.

§ 53 урежда една друга хипотеза на публични продажби, унищожението на които не става по право, а само по искане на длъжника.

§ 54 урежда случая, когато имотѣтъ, възложенъ на кредитора, е прехвърленъ отъ него на трето лице: правата на третото лице не могатъ да бѣдатъ засегнати, но кредиторътъ трѣбва да върне на длъжника това, което е получилъ сврѣхъ цената, за която му е възложенъ имотѣтъ, ако то надминава съ повече отъ 20% тази цена.

§ 55 открива възможността на длъжницитѣ, които сѣ възползували отъ разпоредбитѣ на новитѣ чл. чл. 98а, 98б и 98в, да получатъ облекчения на общо основание.

§ 56 дава право на длъжника да поиска унищожението на публичната продажъ, при която имотѣтъ е възложенъ на трето лице, ако той е претърпѣлъ чрезмѣрна повреда, т. е. ако имотѣтъ е продаденъ за по-малко отъ половината отъ действителната стойностъ. Унищожението се допуска само ако длъжникътъ върне цената, платена отъ купувача.

§ 57 разпростира действието на по-горнитѣ текстове и върху публичнитѣ продажби, по които държавата е била възискателъ.

§ 58 отмѣнява чл. 100, който изключваше Българската ипотечарна банка отъ действието на закона.

§ 59 създава нова глава, която позволява на длъжницитѣ безъ достатѣченъ активъ да получатъ очистване на задълженията си. Такива длъжници могатъ да подадатъ молба, по която, ако активътъ имъ е по-малъкъ отъ половината на пасива, сѣдѣтъ разпорежда да се продадатъ имотитѣ имъ. Съ продажбата тѣ се освобождаватъ отъ задълженията си и могатъ да се отдадатъ наново на стопанска дейностъ. Проектътъ взема мѣрки, за да обезпечи правилното прилагане на това новосъздадено облекчение, като урежда процедурата по него.

§ 60 има преходенъ характеръ.

§ 61 отмѣнява чл. 100 д, който се отнася до отмѣненитѣ особенни комисии, и чл. 101, който е излишенъ, като дава нова нумерация на членовѣтъ 100, а, б, в, г, и д.

Министъръ на правосѣдието: **Никола К. Йотовъ**

Министъръ на финанситѣ: **Добри Божиловъ**

Министъръ на търг., пром. и труда: **Ил. Кожухаровъ**

Министъръ на земед. и държ. имоти: **Ив. Багряновъ**

(Ето и текста на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за облекчение на длъжницитѣ и за заздравяване на кредита

§ 1. Въ чл. 2 се прибавя нова алинея:

„Задълженията, възникнали следъ 1 януарий 1931 г. до 7 августъ 1934 г., се облекчаватъ, ако длъжникътъ ги е поелъ за погасяване на свои задължения, произходящи преди 1 януарий 1931 г. и доколкото сѣ употребени за това. Установяването на тия обстоятелства става само съ писмени доказателства“.

§ 2. Въ чл. 3, точка а, думитѣ: „както и тѣхнитѣ наследници“ се заличаватъ. Следъ думитѣ: „подлежащи на облекчение“ се прибавя думата „прѣки“.

Къмъ точка а се прибавятъ нови две алинеи:

„Непълнолѣтнитѣ низходящи и съпругитѣ на починали длъжници, които сѣ отговаряли на условията, предвидени въ точка а, се ползуватъ отъ сѣщитѣ облекчения, които

биха могли да получат тѣхните наследодатели, като всеки наследникъ получава облекчение за своя дѣлъ отъ дълга на наследодателя.

Другитѣ наследници получаватъ облекчение съобразно тѣхното занятие, но къмъ личнитѣ имъ задължения се прибавя само дѣлътъ имъ отъ дълга на наследодателя. (Чл. 109 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

Точки 6 и в се замѣняватъ съ нова точка 6:

„Всички останали физически и частно-правни юридически лица, съ изключение на посоченитѣ въ чл. 5“.

Навсякъжде въ закона, където се говори за букви б и в на чл. 3, думитѣ: „и в“ се заличаватъ.

Въ забележката къмъ чл. 3, следъ думата „постоянни“, се добавя „фондирани“. Думитѣ: „или е земеделецъ-стопанинъ съ общи задължения до 75.000 л. и занаятчия до 40.000 л.“ се заличаватъ.

Къмъ същата забележка се прибавя нова алинея:

„Обезпечението може да бѣде само въ ипотека, банкова гаранция или ценни книжа, държавни или гаранции отъ държавата. Ценнитѣ книжа се пресмѣтатъ по пазарната имъ стойностъ, намалена съ 20%“.

§ 3. Въ чл. 4 къмъ буква а се прибавятъ думитѣ: „безразлично дали е притежавало земята, която обработва, или я е използвало като наемател или изпозичар“.

Буква б се измѣня така:

„Занаятчия е всѣко лице, което е признато за такова съгласно закона за занаятитѣ“.

§ 4. Въ чл. 8, точка а, думитѣ: „или даването въ предплата“ се замѣняватъ съ думитѣ: „или за връщане на полученото при разваляне на договора по чл. 70 на закона за задълженията и договоритѣ“.

Точка д се измѣня така:

„до задълженията, които произхождатъ отъ престъпление или полупрестъпление“.

Прибавя се нова точка з:

„до задължения отъ аванси срещу застраховка“.

§ 5. Чл. 9 се измѣня така:

„Ипотечнитѣ и заложитѣ задължения на земеделцитѣ-стопани, сключени за нуждитѣ на земеделскитѣ имъ стопанства, получаватъ облекчение по обикновения редъ на този законъ.“

Ипотечнитѣ и заложитѣ задължения на всички останали длъжници се уреждатъ по обикновения редъ на този законъ, само ако ипотекарниятъ или заложитѣ кредиторъ даде съгласието си за това. Ако той не даде съгласието си, ипотечнитѣ или заложитѣ права оставатъ незащитени; съ осмествяването имъ вземането се счита за погасено и когато не е удовлетворено напълно.

Обезпечениѣ съ ипотека вземания, за които кредиторътъ не е далъ съгласието си да се уредятъ по обикновения редъ на този законъ, се уреждатъ както следва: длъжимитѣ до 1 септемврий 1939 г. задължителни вноски и лихви се прибавятъ къмъ главницата съ 6% лихва отъ деня на влизането на този членъ въ сила; така установената сума носи лихва 6% и се изплаща въ 10 години (освенъ ако ипотечниятъ договоръ предвижда по-дълъгъ срокъ), въ равни шестмесечни вноски, платими на 1 септемврий и 1 мартъ всѣка година, като се започне отъ 1 септемврий 1939 г. Ако длъжникътъ не изплати една забавена шестмесечна вноска въ единъ месецъ отъ писмената покана, отправена му отъ кредитора, цѣлото задължение става изискуемо.

Забележка. Отсрочката, за която говори предшестващата алинея, не ползува длъжникитѣ по обезпечени съ ипотека кредити, отпуснати отъ държавата или държавнитѣ банки по силата на особени закони.

§ 6. Чл. 11 се измѣня така:

„Ако прѣкиятъ длъжникъ получи или е получилъ облекчение по чл. 14, буква А, поржчителитѣ, солидарни или не, и другитѣ косвено задължени лица (дѣжиранти, сконтанти и пр.), се освобождаватъ отъ отговорностъ.“

Ако прѣкиятъ длъжникъ получи или е получилъ облекчение по чл. 14, буква Б или по чл. 9, поржчителитѣ и другитѣ косвено задължени лица се ползуватъ по право отъ облекченията, които сѣ дадени на прѣкия длъжникъ. Тѣ не могатъ да бѣдатъ преследвани преди да изтекатъ три месеци отъ деня, въ който кредиторътъ имъ е съобщилъ писмено, че прѣкиятъ длъжникъ е изпадналъ въ забава.

§ 7. Чл. 12 се отмѣнява.

§ 8. Чл. 13 се измѣня така:

„Ако поржчителъ или другъ косвено задълженъ получи облекчение за своитѣ прѣки задължения, облекченията, които му сѣ дадени за тѣхъ, се отнасятъ по право и за косвениятѣ.“

Ако по същото косвено задължение има и други солидарни съпоржчителѣ или солидарни косвени длъжници, поржчителитѣ или косвениятѣ длъжници, които е получилъ облекчение, отговарятъ само за принадлежащата му се частъ отъ солидарното косвено задължение.

Ако единъ солидаренъ длъжникъ получи облекчение, въ негова тежестъ остава само принадлежащата му се частъ отъ солидарното задължение. Въ такъвъ случай другитѣ солидарни съдължници, които не сѣ получили облекчение, отговарятъ солидарно, но само за останалата частъ отъ задължението, ако тѣхниятъ съдължникъ е получилъ облекчение по чл. 14, буква А. Ако той е получилъ облекчение по чл. 14, буква Б, тѣ отговарятъ солидарно за цѣлото задължение, но за частта, която се пада на облекчения длъжникъ, се ползуватъ отъ облекченията, които сѣ дадени въ него.

§ 9. Чл. 13а се измѣня така:

„Ако прѣкиятъ длъжникъ не е поискалъ облекчение въ сроковетѣ, предвидени въ този законъ, поржчителитѣ или друго косвено задължено лице може да поиска облекчение за себе си въ три месеци отъ изтичането на срока, посоченъ въ чл. 57а“.

§ 10. Въ чл. 14 заглавието на буква А се измѣня така:

„А. За длъжникитѣ земеделци-стопани, занаятчия и търговци съ подлежащи на облекчение прѣки задължения отъ 2.000 до 1.000.000 л.“

Къмъ точка а на буква А се прибавя следната забележка:

„Това разпореждане не се отнася до лицата, които ще получатъ облекчение по молби, подадени въ срока на чл. 57а“.

Точка б се измѣня така: „въ разсрочване плащанията за двадесетъ години, считано отъ 6 августъ 1936 г., а за лицата, които ще получатъ облекчение съ молби, подадени въ срока на чл. 57а — отъ влизането на този последния членъ въ сила“.

Къмъ точка г се прибавя нова алинея:

„Такова намаление не се дава на лицата, чийто активъ надминава пасива съ повече отъ 150.000 л.“

§ 11. Чл. 14, букви Б и В се замѣняватъ съ нова буква Б:

„Б. За останалитѣ длъжници, посочени въ чл. 3 т. б.“

а) въ разсрочване изплащането на задълженията за 10 години отъ деня на влизането на това разпореждане въ сила, като къмъ главницата се прибавятъ всички задължителни вноски и лихви до този денъ, опредѣлени по действащитѣ разпоредби на закона.

б) въ намаление на лихвения процентъ на 6% отъ влизането на това разпореждане въ сила.

Навсякъжде въ закона, където се говори за букви Б и В на чл. 14, думитѣ: „и В“ се заличаватъ.

Лицата, които сѣ получили вече облекчение по буква В на стария чл. 14, се приравняватъ съ лицата, които получаватъ облекчение по буква Б на новия текстъ.

§ 12. Чл. 15 се отмѣнява.

§ 13. Чл. 19 се измѣня така:

„Разсроченитѣ по чл. 14, букви А и Б, задължения, заедно съ лихвитѣ се изплащатъ въ равни шестмесечни вноски, съ падежи на задълженията 1 априлъ и 1 октомврий.“

Задълженията на земеделцитѣ-стопани, които преминаватъ къмъ Погасителната каса, се изплащатъ въ равни годишни вноски съ падежъ 1 октомврий.

Погасителната каса извършва служебно преизчисленията на вноскитѣ на своитѣ длъжници, които сѣ получили разсрочване по досегашния текстъ на закона. До извършването на нови преизчисления се плащатъ вноскитѣ, които сѣ били вече опредѣлени.

§ 14. Прибавя се новъ чл. 19а:

„Разсрочването и намалението на лихвитѣ по чл. 14, буква Б, и по чл. 9, алинея трета, се извършва по право“.

§ 15. Прибавя се новъ чл. 19б:

„Длъжникътъ може да предяви правото на разсрочване и намаления на лихвитѣ по чл. 14, буква Б, и чл. 9, алинея трета, подъ формата на възражение срещу иска, който кредиторътъ би предявилъ срещу него. Ако дѣлото е решено окончателно преди влизането на този членъ въ сила, безразлично дали изпълнителенъ листъ е издаденъ или не, както и когато изпълнителниятъ листъ е издаденъ“

или ще се издаде без състезателно производство, длъжниците може да предяви разсрочването и намаляването на лихвите въ изпълнителното производство чрез заявление до съдията-изпълнител, препис от което се връчва на кредитора. Ако кредиторът не подаде възражения въ седемдневен срок от получаването на преписа, съдията-изпълнител извършва сам разсрочването и намаляването на лихвите. Въ противен случай той праща заявлението и възраженията на ликвидационната комисия, която ги разрешава окончателно.

Кредиторът може да противопостави на искането на длъжника всички обстоятелства, които изключват правото му да се ползува от облекчения по този закон.

Лице, което има право на облекчения по чл. 14, буква Б или по чл. 9, алинея трета, може, ако желае, да подаде молба до ликвидационната комисия въ срока, предвиден въ чл. 57а, за установяване на облекчението, точния размер на задължението, намаляването на прѣкомѣрните лихви и пр.

Поръчителът на лица, които се ползват съ облекчения по чл. 14, буква Б, или по чл. 9, алинея трета, могат да предявят по същия редъ за себе си правото на прѣкия длъжникъ на разсрочки и намаляние на лихвата.

§ 16. Въ чл. 23 цифрата 6 се замѣня съ 5. Думитѣ: „и единъ представител на носителитѣ на облигации измежду частнитѣ банки и кредитори, посоченъ отъ bankersкия съветъ при Министерството на финанситѣ“ се заличаватъ. Добавя се нова алинея:

„Управителниятъ съветъ може да натовари директора на Погасителната каса да я представява.“

§ 17. Въ чл. 25, точка г, думата „нередовнитѣ“ се заличава, а думата „длъжници“ става „длъжниците“.

§ 18. Чл. 25а се измѣня така:
„Разходитѣ за издръжка (заплати, лични и въществени) се извършватъ съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията и се прѣвѣряватъ отъ бюджетния контролъ на Погасителната каса, следъ което се визиратъ отъ Върховната смѣтна палата и областнитѣ смѣтни палати.“

Бюджетниятъ контролъ при Погасителната каса представя на Софийската областна смѣтна палата годишенъ отчетъ за приходитѣ, взети отъ общия приходъ на Погасителната каса и внасяни по специалната бюджетна смѣтка въ Българската народна банка, както и за извършенитѣ разходи за издръжка, предвидени въ фондовия бюджетъ, изплащането на които е ставало съ платежни заповѣди отъ специалната бюджетна смѣтка въ Българската народна банка.

Всички останали разходи отъ банковъ и финансовъ характеръ, както и приходитѣ отъ Погасителната каса, се извършватъ и събиратъ отъ съответнитѣ служби и се контролиратъ съгласно правилникъ за приходитѣ на Погасителната каса, издаденъ въз основа на този законъ отъ министъра на финанситѣ, и се отнасятъ въ баланса на касата.

Финансовата и банкова дейностъ на Погасителната каса се прѣвѣрява отъ контролна комисия въ съставъ: единъ съветникъ отъ Върховната смѣтна палата, избранъ отъ общото събрание на смѣтата, единъ представител на финансовия министъръ и единъ представител на Българската земеделска и кооперативна банка.

За дейността си управителниятъ съветъ на Погасителната каса прави ежегодно най-късно до края на априлъ докладъ до министъра на финанситѣ, който, следъ като вземе подъ внимание доклада на контролната комисия, се произнася по него. Ако въ шестмесеченъ срокъ министърътъ не се произнесе, управителниятъ съветъ се счита по право освободенъ отъ отговорностъ.

Отчитането на отчетнитѣ длъжностни лица, които боравятъ съ приходитѣ и банковитѣ операции на Погасителната каса, става съ годишенъ докладъ на управителния съветъ на касата до министъра на финанситѣ.

§ 19. Въ чл. 27, алинея втора, следъ третото изречение се добавя ново: „Ликвидационната комисия се занимава само съ въпроса, по който е върнато решението и съ прозгичащитѣ отъ него въпроси“.

Къмъ забележката на чл. 27 се прибавя нова алинея:
„Допустнатитѣ отъ ликвидационната комисия грѣшки, отнасящи се до вписани имена на длъжници или кредитори, вписване на кредитори, придобили това си качество чрезъ цесия или джиро, и пропуснати да бждатъ вписани въ решенията кредитори, приети за такива отъ комисията, се поправятъ отъ нея, като опредѣлението се съобщава на заинтересуваната противна страна и на Погасителната

каса, които могатъ да го обжалватъ въ месеченъ срокъ отъ съобщението, предвидено въ този членъ. Този срокъ не важи за Погасителната каса, която може въ всѣко време да поиска отмиъняване на опредѣлението по същия редъ“.

§ 20. Чл. 30, алинея втора, се измѣня така:

„Длъжниците могатъ да изплащатъ предсрочно дългъ си въ всѣко време въ пари или въ облигации. Въ такъвъ случай трѣбва да се държи смѣтка за лихвитѣ, които трѣбва да се изплатятъ отъ последния падежъ до деня на предсрочното плащане“.

Къмъ чл. 30 се прибавя нова четвърта алинея:

„По преценка на управителния съветъ на Българската земеделска и кооперативна банка, кредитнитѣ кооперативни сдружения изплащатъ задълженията си къмъ Българската земеделска и кооперативна банка съ облигации по номиналната имъ стойностъ, но само ако съ ги получили отъ Погасителната каса за облекчени тѣхни длъжници“.

§ 21. Къмъ чл. 31 се добавя нова алинея:

„При установени бедствия, засѣгащи цѣли райони, управителниятъ съветъ, съ одобрението на министъра на финанситѣ, може да даде отсрочка за изплащането на закъснитѣ вноски на длъжниците, пострадали отъ тия бедствия. Въ тѣзи случаи лихвата за закъснение отъ 1% по чл. 86, алинея първа, не се плаща“.

§ 22. Къмъ чл. 34 се добавя нова алинея:

„Министерскиятъ съветъ може да намалява тази лихва, за да не надмине курсътъ на облигациитѣ 70% отъ номиналната имъ стойностъ“.

§ 23. Чл. 36, алинея първа, се измѣня така:

„Изплащането на облигациитѣ ще стане въ срокъ отъ 30 години, считанъ отъ 15 октомврий 1937 г., като за двѣтѣ години преди тази дата се плаща само лихвата. При тиражъ, облигациитѣ се изплащатъ въ брой въ размеръ на 70% отъ номиналната имъ стойностъ“.

Алинея втора се измѣня така:

„Погасителната каса може съ одобрение на министъра на финанситѣ да изкупува всички конфискувани облигации, издадени отъ нея, заложени за сѣдебни и други гаранции (безъ служебнитѣ), както и облигациитѣ, поставени подъ запоръ за данѣци и други задължения къмъ държавното съкровище, по курса на деня“.

Въ алинея трета думатѣ: за предпадежно погасяване на задължението имъ (чл. 30)“ се замѣнятъ съ думитѣ: „за погасяване на задължението имъ, както и тѣзи, които изкупува по предшествуващата алинея, или по чл. 43“.

Добавя се нова алинея:

„Следъ влизането на това разпореждане въ сила изплащането на облигациитѣ и лихвитѣ ще става на 15 октомврий и 15 априлъ“.

§ 24. Въ чл. 37, алинея втора, думитѣ: „въ седемдневенъ срокъ отъ получаването призовката“ се замѣнятъ съ думитѣ: „най-късно въ първото заседание“.

§ 25. Чл. 38, алинея първа, се измѣня така:

„Облигациитѣ се приематъ по номиналната имъ стойностъ като гаранция за неотклонение отъ смѣдъ и следствие“.

§ 26. Чл. 42, буква б, се измѣня така:

„Вноската отъ държавата не по-малко отъ 200.000.000 л. годишно, която се предвижда ежегодно въ бюджета на държавата“.

§ 27. Чл. 43 се измѣня така:

„По решение на управителния съветъ, отъ срѣдствата на Погасителната каса може да се отпуска субсидия на Българската земеделска и кооперативна банка и на кредитнитѣ кооперативни сдружения или нѣкои отъ тѣхъ, ако това е необходимо, за да бждатъ подкрепени поради загуби, понесени отъ тѣхъ въ връзка съ този законъ, или се откупуватъ отъ тѣхъ облигациитѣ имъ по курсъ 70% отъ номиналната имъ стойностъ; така откупенитѣ облигации могатъ да се пускатъ на пазара, за да се поддържа пазарниятъ имъ курсъ подъ 70% отъ номиналния.“

Недоволнитѣ банки могатъ да направятъ своитѣ рекламации предъ Министерския съветъ чрезъ министъра на финанситѣ.

Министерскиятъ съветъ одобрява или измѣнява решението на управителния съветъ. Решението на Министерския съветъ не подлежи на никакво обжалване“.

§ 28. Чл. 45 се измѣня така:

„За всички задължения, преминали върху Погасителната каса, се учредява законна ипотека въ нейна полза. Тази ипотека се вписва служебно по разпореждане на

председателя на ликвидационната комисия или на Погасителната каса. Ако длъжникът има и задължения, възникнали след 1 януарий 1931 г., ликвидационната комисия определя кои от имотите на длъжника ще служат за обезпечение на задълженията му, възникнали до тая дата, чрез учредяване върху тези имоти на законна ипотека в полза на Погасителната каса, и кои за удовлетворяване на новите задължения, съразмерно общия сборъ на едините и другите в време на образуването на производството.

Съ учредяването на законна ипотека в полза на Погасителната каса, наложената върху имотите на длъжника възбрана по чл. 74 се отменява по разпореждане на председателя на комисията или на Погасителната каса.

Всяки отчуждения на имоти, извършени от длъжника след 7 август 1934 г., сж недействителни по отношение на Погасителната каса.

§ 29. Чл. 46 се изменя така:

„Заличаването на ипотеката се извършва с пълното погасяване на задължението. Частично заличаване може да бъде извършено по решение на управителния съвет на Погасителната каса. Заличаването се извършва по записка, подадена от Погасителната каса.“

§ 30. В чл. 48, буква а, забележка II се изменя така:

„За представител на земеделците-стопани се посочва лице от местната земеделско-стопанска задруга.“

В алинея втора на буква б думите: „областния инспектор по земеделството“ се замянат с думите: „представител на околйската земеделско-стопанска задруга в седалището на областния съдия.“

В буква в, алинея първа се допълва с думите: „а при разглеждане на дъла на земеделски-стопани — и по един представител на земеделските стопански задруги, посочени от централното ръководно тло на Съюза на земеделските стопански задруги.“

В последната алинея думите: „15 август 1935 г.“ се замянат с думите: „31 декември 1939 г.“

Забележката към последната алинея се отменява.

§ 31. Чл. 49, алинея втора, се изменя така:

„Висящите дъла при особените комисии се препращат за разрешаване на съответните ликвидационни комисии.“

§ 32. В чл. 53 думите: „и на особените комисии при Българската земеделска и кооперативна банка за сметка на последната“ се заличават.

§ 33. Чл. 54, алинея втора, се отменява.

§ 34. В чл. 55 след думата „ползуването“ се прибавят думите: „от чл. 14, буква А.“

§ 35. Прибавя се новъ членъ 57а:

„Длъжниците, които не сж подали молби за облекчение в срока на чл. 57, или чиито молби сж върнати или оставени без разглеждане, могат да подадат молби за облекчение в срокъ отъ три месеца отъ влизането на този членъ в сила.“

В същия срокъ могат да подадат молби наново длъжниците, чиито молби сж били разглеждани по същество, ако сж искали облекчение по чл. 14, буква А, и такова облекчение не им е било дадено. Длъжниците, които сж получили облекчение по буква А, не могат да подадат молби наново. Също така не могат да подадат молби наново длъжниците, които сж искали облекчение по букви Б и В и сж получили такова.

Поръчителите на длъжници, които не подадат молби в срока на предшестващия алинея, могат да поискат сами облекчение до един месец след изтичането на този срокъ.

Спират се до изтичането на три месеца от влизането на този членъ в сила описите и публичните продажби по изпълнителните дъла.

Спират се висящите в съдилищата дъла по публични продажби и въводит в владение по такива дъла.

Сумите, които постъпват от изпълнение върху капитали, заплати и др. периодически плащания, се задържат от съдията-изпълнител, без да се плащат на кредиторите.

Разпорежданията за спиране на изпълнителни действия в предшестващия три алинея нямат приложение за вземания за издръжка.

Ако в тримесечния срокъ длъжникът поиска облекчение, горенброените действия се спират до произнасянето на ликвидационната комисия. Ако облекчението бъде отказано, тй могат да бъдат продължени.

§ 36. Досегашният чл. 57а става 57б, като към него се прибавят следните алинеи:

„Ако длъжникът оспорва предявената от кредитора сметка, или твърди, че има скрити или неправилно пресметнати лихви, по негово искане комисията назначава вешо лице.“

Комисията, по молба на страните или служебно, предлага на длъжника или на негови от кредиторите съдебна клетва за потвърждение на истинността на твърденията им. За лъжлива съдебна клетва виновните се наказват с строг тъмничен затвор до 5 години. Ограниченията на чл. 272 на закона за гражданското съдопроизводство не се прилагат за тази клетва.

§ 37. В чл. 58 думите: „не подлежат на обжалване“ се замянат с думите: „могат да се обжалват съгласно чл. 27.“

§ 38. В чл. 60, буква а, думите: „1928—1932 включително“ се замянат с думите: „1928 и 1932.“

В буква б думите: „годините през същия период време“ се замянат с думите: „същите години.“

§ 39. Към чл. 65а, алинея първа, се прибавя ново изречение: „Неявяването на длъжника не влече прекратяване на дълото.“

§ 40. Членове 69 и 70 се отменяват.

§ 41. Към чл. 71а се прибавя нова алинея:

„Считат се недействителни всички спогодби, сключени между длъжника и кредиторите му след издаване окончателно решение от съответната ликвидационна комисия.“

§ 42. В чл. 73, точка 3, след думата „активи“ се прибавят думите: „като се посочи и какви ипотеки тежат върху недвижимите имоти.“

В алинея втора думите: „и нейната емлячна оценка за годините от 1928 до 1932 г. включително“ се замянат с думите: „и нейната пазарна стойност през 1928 и през 1932 г.“

§ 43. Членове 76 и 77, отменени с законъ от 23 мартъ 1935 г., се възстановяват.

§ 44. Чл. 80, алинея четвърта, се изменя така:

„Задълженията на търговците, за които е открито производство за сключване на предпазен конкордат от 1 януарий 1934 г., като се прибавят към главницата закъснителни вноски и лихви 7% до 14 октомври 1937 г. и 5% от тази дата до 1 май 1939 г., трбва да бъдат изплатени при лихва 5% с следните отсрочки: първата вноска от 15% се отсрочва до 1 юний 1939 г., втората — до 1 декември 1939 г., третата — до 1 юний 1940 г., четвъртата — до 1 декември 1940 г., петата вноска от 20% се отсрочва до 1 юний 1941 г. и шестата от 20% — до 1 декември 1941 г. Плащанията трбва да бъдат извършени на всички кредитори съразмерно с вземанията им.“

При неплащане на една от вноските засегнатият кредитор може да иска обявяване на несъстоятелност. В такъв случай той може да се обърне и към поръчителите на своя длъжник, които сж длъжни да изплатят задължението, за което сж поръчителствували, в десет равномърни шестмесечни вноски. Падежът на първата вноска е при изтичането на шестия месец от получаването на писмената покана, отправена от кредитора до поръчителя.

В буква в думите: „31 декември 1933 г.“ се замянат с думите: „2 януарий 1934 г.“

§ 45. Към чл. 80а се прибавя нова алинея:

„Погасителната давност за всички задължения не тече от 16 април 1932 г. до изтичането на три месеца от влизането на тази алинея в сила. Мънителните и записите на заповед, чиито падежи сж настъпили през това време и които не сж били протестирани, могат да бъдат протестирани до изтичането на горния срокъ. Тези разпореждания намират приложение и за лицата, които не сж поискали облекчение.“

§ 46. Чл. 82 се изменя така:

„Търговците, обявени в несъстоятелност от 1 януарий 1931 г. и за задължения издадени преди тази дата до влизането на този членъ в сила, се възстановяват в правата си след като несъстоятелността бъде сключена, ако не сж осъдени за умишлен банкрут.“

§ 47. В членове 83, 84 и 85 след посочването на чл. 9, се изхвърлят думите: „ал. II.“

§ 48. В чл. 86 думите: „7 август и 7 февруарий, респективно до 7 октомври и 7 април“ се замянат с думите: „1 април и 1 октомври, респективно до 1 юний и 1 декември“. Думите: „след 7 октомври и 7 април“ и думите: „и за другите кредитори“ се заличават.

Прибавят се нови алиеи:

„Ако длъжникът е получил облекчение по чл. 14, буква А, задълженията му стават изискуеми в случай, че неговъ недвижимъ имотъ, обремененъ съ ипотека въ полза на Погасителната каса, бжде продаденъ на публична продажъ. Ако длъжникът е получил облекчение по чл. 14, буква Б, при неизплащането на една забавена вноска въ срокъ отъ единъ месецъ отъ получаването на писмената покана, отправена му отъ кредитора, цялото задължение става изискуемо. То става също така изискуемо ако недвижимъ имотъ на длъжника бжде продаденъ на публична продажъ; но ако задължението е ипотечно, за да стане изискуемо, трѣбва да е продаденъ на публична продажъ ипотекираниятъ имотъ.“

Задълженията на длъжника, който е получил облекчение било по буква А, било по буква Б, стават изискуеми, ако при дѣла на недвижимъ имотъ му бжде определенъ дѣлъ въ пари или въ движими вещи“.

§ 49. Въ чл. 87 думитѣ: „тъмниченъ затворъ“ се замѣнятъ съ думитѣ: „строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години“.

§ 50. Въ чл. 88 думитѣ: „3 години“ се замѣнятъ съ думитѣ: „5 години“.

§ 51. Прибавя се новъ чл. 98а:

„Публичнитѣ продажби на недвижими имоти, извършени отъ 1 януарий 1931 г. до влизането на този членъ въ сила за удовлетворяване на вземания, възникнали както преди, така и следъ 1 януарий 1931 г., се унищожаватъ по право, когато имотитѣ сѣ възложени на кредитора по изпълнението и сѣ негова собственост при влизането на този членъ въ сила.“

Унищожението трѣбва да бжде предявено въ срокъ отъ 6 месеца отъ влизането на този членъ въ сила съ заявлението отъ длъжника или отъ нѣкой неговъ кредиторъ до съответния нотариусъ, придружено съ удостоверение отъ съдията-изпълнителъ, че имотътъ е възложенъ на кредитора по изпълнението, и записка за отбелязване на унищожението. Въз основа на заявлението и удостоверението нотариусътъ извършва отбелязване къмъ вписването на акта за придобиване на собственост въз основа на публичната продажъ. Ако въ шестмесеченъ срокъ не бжде поискано отъ нотариуса отбелязване на унищожението, публичната продажъ остава действителна.

Унищожението не засѣга праната, придобита отъ трети лица преди влизането на тоя членъ въ сила, освенъ въ случая на чл. 98е.

§ 52. Прибавя се новъ чл. 98б.

„Ако продажта е унищожена въз основа на предшестващия членъ, вземането на кредитора, върху когото е възложенъ имотътъ, се възстановява, като къмъ него се прибавятъ разноситѣ въ връзка съ продажта и всичкитѣ разноси, направени въ имота, освенъ обикновенитѣ разноси за поддържането му; кредиторътъ нѣма право на лихви за времето, презъ което е билъ въ владение на имота.“

Съдията-изпълнителъ по същото изпълнително дѣло възстановява владението на длъжника по негова писмена молба, къмъ която трѣбва да е приложенъ преписъ отъ Записката за отбелязване унищожението по чл. 98а.

За сумитѣ, които кредиторътъ е изразходвалъ за имота и въ връзка съ продажта, неговото вземане е привилегировано върху този имотъ. Привилегията предшества ипотека, която Погасителната каса би вписала върху него. Подобренията и размирътѣ имъ се установяватъ съ искъ на общо основание.

§ 53. Прибавя се новъ чл. 98в:

„Въ случаитѣ на чл. 98а, ако недвижимитѣ имоти сѣ били възложени на таквъ кредиторъ по изпълнението, който е внесълъ суми за удовлетворение на други присъединени кредитори по същото изпълнение, публичната продажъ не се унищожавана по право, а само по искане на длъжника. Плащането на данъцитѣ не се счита за вписане на суми за удовлетворение на кредитори.“

Искътъ за унищожението на публичната продажъ трѣбва да бжде предявенъ въ едногодишенъ срокъ отъ влизането на тоя членъ въ сила, като длъжникътъ трѣбва да заплати на кредитора-купувачъ внесенитѣ отъ него суми за удовлетворение на присъединенитѣ кредитори, разноситѣ по продажбата и подобренията“.

§ 54. Прибавя се новъ чл. 98г:

„Ако имотътъ, следъ като е билъ възложенъ на кредитора, е билъ прехвърленъ отъ него на трето лице, и цената, която той е получилъ, надминава съ повече отъ 20% цената, за която му е билъ възложенъ, той е длъженъ да върне на длъжника разликата между цената, по която имотътъ му е билъ възложенъ, увеличена съ направенитѣ отъ него разноси въ връзка съ продажта, и цената, която е получилъ“.

§ 55. Прибавя се новъ чл. 98д:

„Длъжникитѣ, които сѣ се възползували отъ разпореждането на членове 98а, 98б и 98в, могатъ да искатъ облекчение на общо основание“.

§ 56. Прибавя се новъ чл. 98е:

„Публичнитѣ продажби на недвижими имоти, посочени въ чл. 98а, когато имотътъ е възложенъ на трето лице, се унищожаватъ по искане на длъжникитѣ, ако цената, за която е продаденъ имотътъ, е по-малка отъ половината на действителната стойностъ, която имотътъ е ималъ.“

Длъжникътъ, който иска унищожението, трѣбва да заплати на купувача предварително цялата платена отъ него сума, заедно съ разноситѣ, които е направилъ въ връзка съ продажта и всички необходими разноси за подобрене и украсяване, освенъ обикновенитѣ разноси за поддържане.

Ако между купувача и длъжника се постигне съгласие за унищожението на продажта, нотариалниятъ актъ за това трѣбва да бжде съставенъ, подъ страхъ на недействителностъ, до изтичането на една година отъ влизането на този членъ въ сила. При съставяне на акта и отбелязването му не се събиратъ никакви мита и берии.

Ако таква съгласие не се постигне, искътъ за унищожение трѣбва да бжде предявенъ въ срокъ отъ една година отъ влизането на тоя членъ въ сила. Исковата молба се отбелязва съгласно чл. 4 отъ закона за привилегитѣ и ипотеки, като покупната цена и разноситѣ по продажта се депозиратъ преди подаването ѝ. Купувачътъ може да отстрани унищожението, като заплати на длъжника разликата до действителната стойностъ на имота.

Ако имотътъ е прехвърленъ отъ купувача на трето лице, намира приложение чл. 98г.“

§ 57. Прибавя се новъ чл. 98ж:

„Наредбитѣ на чл. чл. 98а, 98б, 98в, 98г и 98е се прилагатъ и за публичнитѣ продажби на недвижими имоти, извършени отъ държавнитѣ бирници за данъци, берии и други вземания“.

§ 58. Чл. 100 се отмѣнява.

§ 59. Прибавя се нова глава: „Очистване на задължения“, съ следнитѣ членове:

„Чл. 101. Длъжници, които нѣматъ активъ, или чийто активъ е по-малкъ отъ половината на пасива, могатъ да поискатъ очистване на задълженията си, възникнали както преди 1 януарий 1931 г., така и следъ тая дата до влизане на тоя членъ въ сила, ако не получаватъ редовно месечно възнаграждение, заплати, пенсия или рента.“

Забележка. Получаването на издръжка по законъ не изключва правото да се иска очистване.

Чл. 102. Молбата за очистване на задълженията се подава до околийския съдия по мѣстожителството на длъжника въ три месеци отъ влизането на тоя членъ въ сила. Въ нея трѣбва да бждатъ посочени всички имущества, които длъжникътъ притежава, всички тежести и всички негови задължения.

Околийскиятъ съдия разглежда молбата въ 15 дни отъ постъпването ѝ. Разглеждането става въ съдебно заседание съ призоваване на длъжника и кредиторитѣ. Невъзвръщането на редовно призованитѣ кредитори не спира разглеждането на молбата.

Чл. 103. Въ съдебното заседание длъжникътъ полага клетва, че вънъ отъ посоченото имущество, не притежава друго нито на свое име, нито на чуждо име и че нѣма други задължения, освенъ онитѣ, които е посочилъ. Длъжникъ, който положи лъжлива клетва, се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години.

Чл. 104. Ако съдията не разполага съ доказателства, събрани било по искане на странитѣ, било служебно, отъ които да се установява невярността на заявенитѣ отъ длъжника данни, той постановява да се продадатъ имуществата. Определението, съ което уважава или отхвърля молбата, не подлежи на никакво обжалване. То се съобщава служебно на надлежнитѣ съдии-изпълнители.

Чл. 105. Съдията-изпълнител започва и движи служебно производството по продажта, като спазва въ всичко

останало разпорежданията на закона за гражданското стопанство, включително чл. чл. 666, 781 и 782. При разпределянето на сумите се вземат предвид на общо основание причините за предпочитане.

Чл. 106. Със завършването на продажбата и разпределянето на добитият суми, длъжникът се освобождава от непогасената част на задълженията. Поръчителите му остават отговорни на общо основание за непогасената част. Тъ, обаче, могат да поискат облекчение по общия ред, ако отговарят на изискваните условия.

Ако длъжникът придобие имоти по безвъзмезден начин, или постъпи на служба, срещу редовно възнаграждение или заплата, кредиторите могат да подновят действията си срещу него. Тъ могат да направят това и ако след изтичането на 10 години от продажбата на имуществата му се окаже, че длъжникът е придобил наново имот и е въ състояние да плаща. Това право кредиторите могат да използват в срок от една година, но нямат право на лихви за вземанията им от дена на разпределянето на сумите.

§ 60. Измененията на чл. 2, на забележката към чл. 3, на чл. 8 и на алинея първа от чл. 9, не се отнасят до молбите, по които на длъжника е дадено облекчение по чл. 14, буква А, съгласно старите текстове.

§ 61. Чл. 1006 и чл. 101 се отменяват.

Чл. 100а става чл. 107, чл. 100в става чл. 108, чл. 100г става чл. 109 и чл. 100д става чл. 110).

Председателстващ Димитър Пешев: Давам 5 минути отиди.

(След отиди)

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни) Г-да! Заседанието продължава.

Има думата народният представител г-н Минчо Панов.

Минчо Панов: (От трибуната) Г-да народни представители! На мене се падна случаят да открия дебатите по един от най-важните законопроекти, който е представен за разглеждане на XXIV-то Народно събрание. Казвам един от най-важните законопроекти затова, защото законопроектът възбуди заслужено извънредно голям интерес както въ сръдните, които пръко са заинтересувани от разрешението на въпросите, свързани с него, така и въ всички наши обществени и стопански сръди.

Известно е на народното представителство, че за задълженията у нас се приказва вече въ продължение на 10 години. Откакто се приказва за стопанска криза, приказва се и за задълженията. Този въпрос влезе въ решителна фаза особено през време на изборната борба. Почти въ всички предизборни събрания кандидатите за народни представители, и тъзи, които днес са въ Камарата, и тъзи, които са вън от Народното събрание, повдигаха въпроса за задълженията. Интересът към този въпрос не преставаше да намалява, и вие знаете, че още въ първата извънредна сесия на XXIV-то Народно събрание този въпрос на нова смътка се повдигна. Тогава, по едни или други съображения, правителството не поиска да постави на разглеждане и разрешение въпроса за задълженията. Днес Народно събрание е сезирано съ този законопроект, внесен от четирима души министри, членове на почитаемото правителство.

Димитър Гичев: За пръв път четирима души министри внасят един законопроект!

Минчо Панов: Г-да народни представители! На какво се дължи големият интерес, който се проявява както от обществото, така и от стопанските сръди у нас към този законопроект?

Аз съм длъжен да изтъкна, че у нас от много време насам се води полемика между заинтересуваните сръди. Едни искат на всяка цена да се прокара закон за облекчение на длъжниците, който да разреши един път завинаги големия въпрос за старите дългове, а други заинтересувани хора измислят най-разнообразни аргументи въ подкрепа на тезата, че този закон не е належащ, че той е една измислица, едва ли не едно настрояние на момента.

Г-да народни представители! Води се също така една книжовна борба. Вие всички сте запознати съ многото

брошури, съ многото изложения, които са изпратени до народните представители от заинтересувани хора.

Аз тръбва да заявя още въ самото начало, че споделям исканията на длъжниците и че смътам, какво длъжниците не са батакци, не са хора, които са прехосвали своите сръдства, че тъ не са разточителствували въ живота си, за да стигнат до днешната си смътба.

Тъзи, които твърдят, че не тръбва въобще да се постави на разглеждане и разрешаване този въпрос от Народното събрание, изнасят своите съображения, и аз ще ги пунктирам въ няколко точки.

Първото и най-важното съображение, съ което си служат противниците на закона за облекчение на длъжниците, е следното. Тъ твърдят, че днес длъжници въпрос въ България не съществува. Тъ твърдят, че по един изкуствен начин се повдига този въпрос пред Народното събрание. Тъ твърдят, най-после, че доколкото има длъжници въ България, тъ са заборчели, тъ са станали длъжници благодарение на туй, че не са умели да водят своите стопански работи, че не са били добросъвестни въ своята стопанска дейтелност, че са били батакци, изобщо хора, които не са пожелали да се грижат както тръбва, както се грижи добър стопанин, добър домакин, за своите работи.

Г-да народни представители! Независимо от това възражение, има и второ едно възражение, което, за големо съжаление, се поддържа и от хора, на мене познати, даже въ нашето Народно събрание. Като застават на една чисто правна позиция, тъ твърдят, че заемите са сключени по силата на действащи въ страната закони и, следователно, оня, който е сключил каквото и да било задължение доброволно, той е длъжен да го изпълни съгласно действащите въ страната закони. Тъ смътат, че оны, който иска облекчение, иска да нарушава правния ред въ страната, иска да внесе смут въ правното чувство на народа.

И на трето място, нека изтъкна, г-да народни представители, едно от най-важните съображения на така наречените банкерски сръди у нас, които продължават да тръбят и днес даже, че въкакъв закон за облекчение на длъжниците, който се внесе въ Народното събрание, ще подбие и убие кредита въ страната.

Ето, г-да народни представители, трите съществени съображения, трите съществени възражения, които заинтересувани сръди у нас, въ България, изнасят против един закон за облекчение на длъжниците.

Аз съм длъжен, когато влизам въ тая полемика, да взема страна, и съм длъжен също така, г-да народни представители, да изтъкна съображенията, които ме карат да мисля, че е необходим един закон за облекчение на длъжниците, и то един такъв закон, който един път завинаги да разреши по един радикален, основен начин този въпрос и да го снесе от обществената сцена.

Г-да народни представители! За мене, както казах въ самото начало, въпросът за старите задължения е въ неразривна и постоянна връзка съ развитието на стопанската криза въ България. Ако въ България не съществуваше стопанска криза, аз ви уверявам, че нямаше да съществува и длъжнички въпрос. За мене длъжничкият въпрос е не само въ връзка съ стопанската криза, но е въ връзка и съ погръшната финансова политика, и особено въ връзка съ банкерската и кредитната политика, която правителствата от миналото водиха.

Г-да народни представители! Понеже споменавам стопанската криза, искам да хвърля няколко едри шрихи върху развитието на стопанските събития у нас след войната.

Не съм аз, който ще се занимавам надълго и широко съ естеството и причините на стопанската криза. Други по-компетентни въ това Събрание много пъти преди мене са изнасяли, а може би и много пъти след мене ще изнасят този въпрос по-обстойно. Въ всеки случай за аргументите, които искам да приведа пред Народното събрание, аз съм длъжен да се спра върху някои стопански факти от миналото.

Г-да народни представители! Вам е известно, че непосредствено след големата световна война въ България се почувствува една голяма оскъдица, почувствува се преди всичко липса на продукти от първа необходимост. Знае се, че големата война предизвика една нечувана депресия въ стопанския живот. Всичко, което нашата индустрия, което нашите занаяти произвеждаха, и особено всичко, което беше продукт на нашето земед-

лие, въ най-широкъ смисълъ, на думата, трѣбваше да бѣде погълнато и изразходвано за нуждитѣ на войната. Непосрѣдствено следъ приключването на войната се почувствува оскъдня, липса на продукти отъ първа необходимостъ. Едновременно съ това, трѣбва да отбележа, че войната донесе цяло разстройство въ цѣлия нашъ стопански животъ, една пълна дезорганизация, особено въ нашето селско стопанство — похабенъ инвентаръ, разстроени домакинства и т. н.

При тази именно фактическа обстановка, г-да народни представители, се създаде едно широко поле за творческа и възстановителна дейностъ въ областта главно на селското стопанство. Трѣбваше да се навакса загубеното презъ време на войната въ произведѣния, необходими за издръжката и за прехраната на населението, както и да се възстанови, да се обнови земеделскиятъ инвентаръ и да се разшири стопанската дейностъ на селото въ връзка съ новитѣ нужди на живота.

За една такава широка възстановителна и творческа стопанска дейностъ бѣха нуждни преди всичко капиталъ, съ каквито не разполагаше нашето селско земеделско население, току що завърнало се следъ войната отъ бойното поле. Отъ една страна това предизвика въ широкитѣ кръгове на нашето селско население търсене на капиталъ както у частни кредитори, така и у банкови кредитни учреждения; отъ друга страна, г-да народни представители, високитѣ следвоенни цени на нашитѣ земеделски произведѣния създадоха у нашия народъ надежди, че той ще може съ чужди сръдства, взети подъ формата на заеми, да организира и да възстанови своето селско стопанство и следъ това да върне заститѣ капиталъ.

Това е накратко казано фактическата обстановка и най-важната предпоставка, която създаде и основанията за разрешаване въпроса за задълженията.

Г-да народни представители! Все въ връзка съ стопанската криза идватъ и други по-специални причини, които предизвикваха образуване на задълженията. Една отъ най-важнитѣ причини за образуване на задълженията азъ именувамъ така наречената кредитна инфляция.

Г-да народни представители! Въ какво собствено се състои кредитната инфляция презъ времето преди стопанската криза? Вамъ е известно, че презъ 1926 г. и особено презъ 1928 г. Българската народна банка претърпи една основна реформа, тя бѣше реорганизирана, за да могатъ да се сключатъ бѣжанскитѣ и стабилизационнитѣ заеми. Въ връзка съ сключването особено на стабилизационния заемъ, Българската народна банка, подъ контрола на Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ, стана вече банка на банкитѣ, чисто емисионенъ типъ, и престава да кредитира по-нататъкъ прѣко народното стопанство.

Г-да народни представители! Съ тази реформа Българската народна банка излизаше въ една друга сфера на действие. Народната банка раздаваше своитѣ сръдства на частнитѣ банки и тѣ, отъ своя страна, прѣко кредитираха народното стопанство. Понеже, отъ една страна, поради сключване на стабилизационния и бѣжанския заеми, въ страната постѣпиха извънредно голѣмо количество сръдства, и понеже, отъ друга страна, Българската народна банка сама не кредитираше прѣко народното стопанство, както това вършеше до тогава, а предостави това да го вършатъ частнитѣ банки, на които тя стана кредиторъ, частнитѣ банки пласираха извънредно много сръдства и предизвикаха така наречената кредитна инфляция, за която споменахъ въ самото начало.

За да се види какво огромно количество сръдства сж пласирани въ нашето народно стопанство, азъ ще приведа само нѣколко цифри. Всичкитѣ кредитни институти въ страната се надпреварваха кой по-много да кредитира и кой по-много да пласира своитѣ сръдства въ народното стопанство. Особено пласментитѣ се увеличаваха прогресивно презъ 1926, 1927, 1928 и 1929 г. Общиятъ пласментъ на всички кредитни учреждения въ страната презъ 1926 г. е възлизалъ на 9.125.000.000 л.; презъ 1927 г. той се е покачилъ, г-да народни представители, на 10.284.000.000 л.; презъ 1928 г. — на 13.231.000.000 л. и презъ 1929 г. е достигналъ рекордната цифра 15.634.000.000 л.

Г-да народни представители! За сѣщия тоя периодъ пласментитѣ на частнитѣ банки сѣщо така сж се увеличавали прогресивно, за да стигнатъ презъ 1929 г. цифрата 6.993.000.000 л.

Отъ тѣзи данни, които привеждамъ, макаръ и съвършено малко, се вижда, г-да народни представители, че презъ този периодъ, отъ 1926 до 1929 г., благодарение на надпреварването въ пласиране на сръдства, се стигна до така наречената кредитна инфляция, наводняване съ сръдства на паричния пазаръ.

Г-да народни представители! На второ мѣсто, азъ трѣбва да отбележа, като една отъ най-важнитѣ причини за образуване на задълженията, високата лихва, високия лихвенъ процентъ. Споредъ една анкета, която е правена отъ ръководството на Българската народна банка, сръдниятъ лихвенъ процентъ по задълженията къмъ частни лица е възлизалъ на 25%. Споредъ други изследвания, сѣщо така на компетентни хора, презъ сѣщото това време, именно преди кризата, и особено преди 1927 г., сръдниятъ лихвенъ процентъ е възлизалъ на 36%. Споредъ други, обаче, изчисления, сръдниятъ лихвенъ процентъ къмъ частнитѣ кредитори е възлизалъ на 50%, на 100% и, ако щете, има случаи даже на 200% и на 300%. Само по този начинъ, съ неимоверно високата лихва, съ която сж се олихвявали вземанията на частнитѣ кредитори, могатъ да се обяснятъ курioзни случаи, когато едно задължение, първоначално възникнало въ размѣръ, да кажемъ, на 10.000 л., само за нѣколко години се е увеличило и е станало 100.000 л.

Може, обаче, да ми се направи възражение, че за високъ лихвенъ процентъ може да се говори само при така нареченитѣ частни кредитори и че банковитѣ институти, които се намиратъ подъ контролъ и които, въобще, прилагатъ закона за лихвонството отъ 1927 г., не сж се занимавали съ лихварство.

Г-да народни представители! Азъ съмъ длъженъ да подчертая тукъ, че лихварството е най-важната причина за създаването на задълженията не само при частнитѣ кредитори, а и при банковитѣ кредитни институти.

На първо мѣсто, азъ трѣбва да отбележа, че Българската народна банка е поддържала единъ скontoвъ процентъ, продължава и днесъ да го поддържа, какъвто нѣма никѣде въ свѣта. Ето нѣкои данни, които искамъ да приведа предъ почитаемото Народно събрание.

Българската народна банка, която е централенъ кредитенъ институтъ въ страната, отъ 16 августъ 1924 до 29 януарий 1931 г. е поддържала скontoвъ процентъ 10%, като само отъ 15 декемврий 1928 до 2 юлий 1929 г. — значи само за нѣколко месеци — скontoвиятъ процентъ на Българската народна банка е билъ 9%. Презъ времето отъ 29 януарий 1931 г. до 2 януарий 1934 г. той се е движилъ между 9% и 8%, а едва отъ 2 януарий 1934 г. спада на 7%, за да бѣде отъ 15 августъ 1935 г. 6%, какъвто е и сега.

Г-да народни представители! Азъ пакъ подчертавамъ, че скontoвиятъ процентъ на Българската народна банка, макаръ сега да е 6%, е много високъ и че такъвъ скontoвъ процентъ нѣма никѣде, никоя банка по свѣта.

Министъръ Добри Божиловъ: Има въ Гърция.

Минчо Павовъ: Само въ Гърция, да — тамъ сте правъ.

Г-да народни представители! Все въ връзка съ скontoвия процентъ на Българската народна банка, който е основата на лихвения процентъ въ страната, трѣбва да се подчертае, че частнитѣ банки — независимо отъ това какъ сж организирани, на акционерни или на кооперативни начала — сж поддържали високъ лихвенъ процентъ преди кризата, особено до 1927 г. Тѣхниятъ лихвенъ процентъ сръдно се е движилъ отъ 24 до 18, до 16 и до 14%. Тукъ му е мѣстото да отбележа, че всички заеми, които сж отпусkali кредитнитѣ учреждения, частни банки, популярни банки и други, сж били краткосрочни и въ много случаи тѣ сж капитализирали лихвата, съ други думи, изчислявали, пресмѣтали сж лихва върху изтеклата лихва, практикували сж така наречения анатоцизъмъ.

Г-да народни представители! Като се има предъ видъ, че банковитѣ институти сж пресмѣтали лихва върху лихвата, служили сж си съ анатоцизъмъ и сж използвали възможно най-голѣмъ, най-високъ законенъ лихвенъ процентъ, като сж прибавяли къмъ този лихвенъ процентъ 2% за глоби, комисиони и т. н., ясно е да се разбере, защо преди 1927 г. въ страната се е поддържалъ единъ лихвенъ процентъ и отъ банковитѣ институти, който се е движилъ между 24%, 18%, 16% и 14%.

Българската народна банка в това отношение трябва да бъде упръжната, затуй защото тя, след като беше реформирана и след като поддържаше висок, сконтов процент, осигури на частните банки един висок марж и по този начин им осигури голъми печалби. Със съдствата на Българската народна банка частните банки печелѣха огромни суми под формата на лихвѣн процентъ отъ нашето народно стопанство.

Г-да народни представители! Отъ влизането въ сила на закона противъ лихварството презъ 1927 г. законниятъ лихвѣн процентъ у насъ, съ който сѣ оперирали и банковитъ институти, е варираалъ така: отъ 1927 до 1931 г. е билъ 16% — 10% сконтовъ процентъ плюсъ шестъ единици маржъ въ полза на частните банки, на кредиторитъ въобще; отъ 1931 г. до 1932 г. се е движилъ между 13% и 14%; отъ 1932 до 1933 г. е спадналъ на 13%; отъ 1933 до 1935 г. става 11% и 10% и едва чакъ отъ 1935 г. той е 9% — 6% сконтовъ процентъ плюсъ три единици маржъ — какъвто законѣн лихвѣн процентъ има и понастоящемъ въ България.

Г-да народни представители! Въ заключение на мислитъ, които изказвамъ въ връзка съ високия лихвѣн процентъ, трябва да подчертая още единъ пътъ, че даже и да нѣмаше стопанска криза, за тежките последици отъ която ще говорѣ по-после, достатъчно бѣше само поддържането на толкова високъ сконтовъ процентъ и въобще на толкова високъ законѣн лихвѣн процентъ у насъ, за да се създаде въпросъ за задълженията. Даже да бѣха преминали съвсемъ нормално годинитъ отъ 1929 до 1933, а не въ криза, както всъщностъ тѣ преминаха, пакъ въпросътъ за задълженията щѣше да изникне на сцената, затуй защото високитъ лихвѣн процентъ, който е поддържанъ у насъ презъ всичкото туй време преди кризата, е създавалъ условия за образуване и натрупване на задължения.

Г-да народни представители! Когато се говори за лихвѣния процентъ, въ връзка съ опредѣлянето на неговия размѣръ, не трябва да се изпуща отъ предвидъ следното основно правило на икономическия животъ: никогда лихвѣниятъ процентъ, по който е сключенъ единъ заемъ, не бива да надвишава процента на рентабилността, която даватъ предприятията, въ които сѣ вложени и инвестирани затитъ суми. Г-да народни представители! Компетентни хора тукъ, въ Народното събрание, пъкъ и на друго мѣсто, не единъ пътъ сѣ изтъквали, че нашето селско стопанство работи при единъ крайно тежки условия; че нашето селско стопанство е извънредно обидѣло и че у насъ, ако може да съществува въпросъ за предприятия, не може и дума да става за такива въ селското стопанство. Но да кажемъ, че и селско-стопанскитъ домакинства сѣ предприятия. Тия предприятия, г-да народни представители, работятъ за покриване само на производствени разходи. Всички капитали, които сѣ инвестирани въ селското стопанство, не носятъ абсолютно никаква рента. Тѣ даватъ само производствени разходи и една съвсемъ минимална надница на този, който влага труда си въ обработването на земята.

При такова едно фактическо положение, възможно ли бѣше, г-да народни представители, да се посрѣщатъ заеми съ лихвѣн процентъ, който възлиза на 14, 15, 16%? Това бѣше абсолютно невъзможно.

Ето това сѣ съображенията, които азъ искамъ да нахвърлямъ предъ васъ, за да изтъкна, г-да народни представители, какво е голѣмо значението на лихвѣния процентъ за образуването на старитъ задължения.

Г-да народни представители! Азъ изтъкнахъ така наречената кредитна инфлация и високия лихвѣн и сконтовъ процентъ като най-важни причини, които сѣ подпомогнали образуването на задълженията.

Сега ще се спра, макаръ и много накратко, върху другитъ две причини, които пъкъ спомогнаха за създаването на така наречената дължнишки въпросъ, който е поставенъ сега на разглеждане предъ Народното събрание.

На първо мѣсто трябва да изтъкна предъ васъ, че една отъ най-важнитъ причини, които предизвикаха създаването на дължнишкия въпросъ въ нашето общество и които го поставиха предъ народното представителство, това е катастрофалното обезценяване на земеделскитъ произведения.

Г-да народни представители! Вече е ноторенъ фактъ, и азъ нѣма да се спирамъ на него, за да ставамъ баналенъ, че следъ 1929 г. настѣпи едно катастрофално обезценяване на земеделскитъ произведения, на земеделския трудъ и отъ тамъ и на недвигимитъ земеделски имоти. Но азъ трябва да изтъкна, макаръ и много накратко, за да не бѣда напълно голословенъ, какъ е вървѣло обезценяването на земеделскитъ произведения.

Г-да народни представители! На всички ви е известно, но трябва да го подчертая дебело, за да чуятъ и тия, които

не искатъ да го разбератъ, че ценитъ на земеделскитъ произведения следъ настѣпването на стопанската криза въ 1929 г. сѣ спаднали повече отъ два пъти въ сравнение съ ценитъ, които тѣ сѣ имали преди 1929 г. Ще ви посоча какъ е вървѣла цената на най-важния земеделски артикулъ въ България — житото, презъ времето отъ 1926 до 1929 години и за годинитъ по-после.

Отъ 1926 до 1929 г. килограмъ жито струваше 7 л.; малко следъ туй — 6-5 л.; презъ 1930 г. спада на 4 л., а презъ 1931, 1932, 1933, 1934 години и т. н. ценитъ на килограмъ жито, както ви е известно, се движатъ вече отъ Храноизноса — около 3 л. Това показва, г-да народни представители, че цената на най-важния артикулъ на българското село, на селското стопанство, а именно житото, е паднала повече отъ два пъти въ сравнение съ цената, която то е имало въ нормалнитъ години преди 1929 г.

Наредъ съ това обезценяване на земеделскитъ произведения, настѣпи и едно спадане на доходитъ на земеделцитъ-стопани. Г-да народни представители! Вземамъ тази категория — земеделцитъ-стопани — защото, както ви е известно, тѣ сѣ болшинството въ България, а останалитъ стопански професии, каквито сѣ търговцитъ и занаятчитъ, сѣ по-малобройни и тѣ вървятъ въ връзка съ земеделцитъ-стопани. Въ всѣки случай кризата се отрази най-много върху доходитъ, които получаватъ земеделцитъ-стопани.

Г-да народни представители! Върѣки че презъ тѣзи години народното стопанство работи интензивно, върѣки че производството почти въ всички области се увеличава, обаче спадането цената на земеделскитъ произведения допринесе за едно общо намаление както на дохода на глава на земеделцитъ-стопани, така също и на националния доходъ на страната.

За да се види какъ е вървѣло спадането на паричния доходъ на глава на земеделцитъ-стопани въ България, ще приведа само следнитъ цифри. Презъ 1927 г. доходътъ на глава е възлизалъ на 3.088 л.; презъ 1928 г. — на 3.116 л.; презъ 1929 г. — на 3.097 л.; презъ 1930 г. той спада на 2.517 л.; презъ 1931 г. — на 2.240 л.; презъ 1932 г. — на 1.663 л.; презъ 1933 г. — на 1.456 л. и т. н. Даннитъ сѣ взети отъ книгата „Националниятъ доходъ“ на д-ръ Асенъ Чакаловъ, отбелязани на стр. 44, таблица 54.

Г-да народни представители! Въ връзка съ обезценяването на земеделскитъ произведения върѣи и намалението на националния доходъ отъ селското стопанство. Докато националниятъ доходъ, който дава общо селското стопанство въ България, презъ 1928 г. възлиза на 33 милиарда 637 милиона лева, а презъ 1929 г. — на 32 милиарда 247 милиона лева, презъ кризиснитъ години той намалява както следва: за 1930 г. — 27 милиарда 144 милиона, за 1931 г. — 24 милиарда 354 милиона, за 1932 г. — 19 милиарда 992 милиона, за 1933 г. — 17 милиарда 700 милиона лева, за 1934 г. — 17 милиарда 578 милиона и за 1935 г. — 19 милиарда 565 милиона лева. Така е варираалъ националниятъ доходъ отъ селското стопанство, съгласно изчисленията, които сѣ направени отъ г-нъ д-ръ Чакаловъ.

Ето, г-да народни представители, къде се крие причината, която породила проблемата за задълженията. И действително, задълженията, направени при една стопанска конюнктура, каквато бѣше тази отъ преди 1929/1930 г., при високи цени на земеделскитъ произведения, при по-голѣмъ доходъ на глава отъ населението, не могатъ вече да бѣдатъ изплащани отъ земеделеца стопанинъ при днешната съвсемъ друга стопанска конюнктура, когато доходътъ на глава отъ населението е спадналъ катастрофално, както показватъ цифритъ, които току-що ви прочетохъ.

Г-да народни представители! Доходътъ днесъ, както се вижда отъ тѣзи цифри, които току-що изложихъ, особено на земеделеца-стопанинъ, е стигналъ не подъ културния минимумъ, не и подъ човѣшкия минимумъ за съществуване, а — ще кажа нѣщо по-смѣло — подъ животинския минимумъ за съществуване. При такава една обстановка, г-да народни представители, да се приказва отъ заинтересувани страни, че въпросътъ за задълженията билъ дѣло на настроения, билъ дѣло на моменти, билъ дѣло само на заинтересувани лица, то значи или да не се познава въпросътъ както трябва, или пъкъ да се прави една непростена диверсия съ него.

Г-да народни представители! Въ връзка съ мислитъ, които развивамъ предъ васъ, азъ поставямъ въпроса така: бѣше ли възможно, даже и за най-добросъвестния дължникъ, за този, който не може никогда да бѣде обвиняванъ въ разочителство или въ каквато и да било небрежностъ при ръководене на своитъ работи, да предвиди въ годинитъ, когато земеделскитъ произведения имаха задоволителни цени, че ще настѣпи стопанска криза, че ценитъ на неговитъ произведения ще спаднатъ катастрофално и не-

говият доход ще се намали до тѣзи размѣри, които току-що изложихъ? Бѣше ли възможно сѣщо така този добросъвестенъ длъжникъ съ намаленитѣ приходи, които той получава отъ своитѣ обезпечени произведения при днешната стопанска конюнктура, да изплати задълженията си, които е направилъ при благоприятна стопанска конюнктура преди 1930 г., когато имаше високи цени? Очевидно е, г-да народни представители, че на тѣзи два въпроса трѣбва да се отговори само отрицателно.

Г-да народни представители! Въ реда на мислитѣ, които развивамъ, искамъ да ви приведа единъ примѣръ. Единъ земеделецъ-стопанинъ, който произвежда, да кажемъ, 2.000 кгр. жито и го продава сега по 3 л. килограмътъ, ще получи 6.000 л. Този земеделецъ-стопанинъ не може да изплати задължения, които е направилъ, когато цената на житото е била 7 л. килограмътъ и за сѣщото количество жито е получавалъ не 6.000 л., колкото получава сега, а 14.000 л.

Г-да народни представители! Азъ казахъ, че една отъ главнитѣ причини, за да се създаде длъжнишкиятъ въпросъ и да се постави предъ Народното събрание за разрешение, е обезценяването на земеделскитѣ произведения и оттамъ — на всички стоки.

На второ мѣсто, обаче, все въ връзка съ този въпросъ трѣбва да се разгледа отъ Народното представителство и единъ другъ въпросъ, който предизвика сѣщо така поставянето на длъжнишкия въпросъ предъ Народното събрание. Това е поскупването на лева или стабилизирането на лева.

Г-да народни представители! Известно ви е, че следвоеннитѣ години у насъ се характеризираха като години на инфлация. Известно ви е сѣщо така, че нашиятъ левъ следъ войнитѣ продължаваше систематически да пада и ръководнитѣ фактори въ страната си поставиха като най-голяма грижа да стабилизиратъ нашия левъ, нашата монета. Трѣбва да се признае, че следъ 1924 г. у насъ настѣпи едно фактическо стабилизиране на лева, което въ послѣствие съ специаленъ законъ бѣше легализирано. И днесъ нашиятъ левъ има едно постоянно отношение къмъ златото: 92 лева се равняватъ на единъ грамъ чисто злато. Този златенъ курсъ, този законенъ курсъ трѣбва да бѣде поддържанъ, споредъ политиката, която е водило нашето правителство въ миналото, за да се стабилизира левътъ.

Г-да народни представители! За стабилизирането на лева, както е известно на мнозина отъ васъ, Българската народна банка си служи съ намаляване или увеличаване на банкнотното обръщение. Курсътъ на лева е въ зависимостъ отъ банкнотното обръщение. Когато банкнотното обръщение се уголмява, курсътъ на лева пада; когато банкнотното обръщение се намалява, курсътъ на лева се покачва. Българската народна банка казва, че тя винаги е гледала да поддържа единъ стабиленъ курсъ на лева. Въ 1928/1929 г., когато настѣпи стопанската криза, намаляхъ девизнитѣ срѣдства на банката, намаляхъ покритието и банката, за да запази процентътъ на покритието на 33/33, иззела частъ отъ банкнотитѣ въ обръщение и по този начинъ намалила банкнотната циркуляция.

Г-да народни представители! Поради това съображение, за да се запази минималниятъ процентъ на покритието, на резервата, въ размѣръ на 33/33, Българската народна банка отъ момента, когато настѣпиха първитѣ признаци на стопанската криза и когато намаляхъ девизнитѣ и срѣдства, почна систематически да изтегля отъ обръщение частъ отъ банкнотитѣ. Азъ ще ви приведа цифри, отъ които личи тая политика на Българската народна банка, която въ послѣствие доведе действително до едно стабилизиране, но и до едно поскупване на лева, което чѣкъ предизвика появяването на проблемата за задълженията.

Г-да народни представители! Презъ 1924 г. банкнотитѣ въ обръщение въ страната сѣ били 4.530.000.000 л.; презъ 1925 г. — 3.655.000.000 л.; презъ 1926 г. — 3.480.000.000 л.; презъ 1927 г. — 3.726.000.000 л.; презъ 1928 г. ставатъ вече 4.173.000.000 л. И благодарение на срѣдствата, които достѣпиха отъ стабилизационния заемъ, въ единъ моментъ банкнотното обръщение въ страната стигна рекордната цифра 4.743.000.000 л. Веднага, обаче, следъ-като се почувствува, че има липса на девизи, Българската народна банка изтегли частъ отъ банкнотитѣ въ обръщение и по този начинъ предизвика една интензивна дефлация. Тая именно интензивна дефлация, която направи Българската народна банка, стана причина, г-да народни представители, за поскупването на лева. Тогазъ, както е известно на мнозина, навсѣ-къде, особено въ селата, почна да се казва: „Нѣма пари, къде сѣ паритѣ?“ Тогазъ се почувствува още по-лошо и по-ясно стопанската криза и нейнитѣ удари върху народното стопанство.

Г-да народни представители! Ако се спирамъ на въпроса за поскупването на нашия левъ, за неговото стабилизиране, то е за да ви приведа единъ аргументъ въ повече къмъ аргументитѣ, които привадохъ досега, за да се види, че действително длъжницитѣ, които сѣ направили своитѣ задължения при единъ по-низъкъ курсъ на лева, трѣбва да ги изплатятъ при по-високъ курсъ. Г-да народни представители! На васъ е известно, че преди 1929 г., преди настѣпването на кризата и преди поскупването на лева, единъ кредиторъ съ 20.000 л., да кажемъ, купуваше 4 декара ниви, т. е. по 5.000 л. декарътъ. Следъ кризата, следъ поскупването на лева, кредиторътъ съ сѣщитѣ пари 20.000 л. вече купува 10 декара, а даже и 15 декара ниви. Онзи длъжникъ, който преди настѣпването на стопанската криза е получилъ въ заемъ, да кажемъ, 20.000 л., е могълъ съ тѣхъ да купи 4 декара ниви, а сега, следъ настѣпването на стопанската криза, когато отъ него се иска да върне тѣзи 20.000 л., кредиторътъ съ тѣхъ вече може да купи не 4 декара, а 10 декара, нѣкъде и 15 декара ниви. Отъ това, г-да народни представители, азъ валя аргументъ, че поскупването на лева е една отъ основнитѣ причини, които даватъ основание на длъжницитѣ да искатъ облекчение.

Г-да народни представители! Досега азъ изтъкнахъ причинитѣ, които предизвикаха, отъ една страна, образуването на задълженията, а, отъ друга страна — поставянето на длъжнишкия въпросъ предъ нашето общество, предъ нашия стопански срѣди и предъ Народното събрание. Азъ искамъ, обаче, систематизирайки моитѣ мисли, да отбележа и нѣкой основания, по които длъжницитѣ иматъ право да искатъ облекчение, независимо отъ тѣзи причини, които изтъкнахъ досега.

Г-да народни представители! На първо мѣсто, длъжницитѣ иматъ морално основание, иматъ основание, което лежи дълбоко въ принципитѣ на справедливостта, да искатъ облекчение, да искатъ процентно намаление, да искатъ и разсрочка за своитѣ задължения. Казвамъ, това тѣхно основание лежи дълбоко въ принципитѣ на справедливостта и морала, защото не е справедливо, нито е морално да се иска отъ длъжника да върне две или три стойности срещу една стойност, която той е получилъ. Отъ примѣритѣ, които ви привадохъ, се вижда, че презъ 1926, 1927, 1928 г. въобще презъ годинитѣ преди настѣпването на стопанска криза, длъжникътъ е получилъ една стойностъ, а днесъ, поради обезценяването на земеделскитѣ произведения и поскупването на лева, за което говорихъ, отъ него се иска да върне не една стойностъ, а две, три или повече стойности. Ето, г-да народни представители, къде се криятъ моралнитѣ причини, моралнитѣ основания и основанията на справедливостъ на длъжницитѣ, да искатъ облекчение за своитѣ задължения.

Независимо отъ това, обаче, азъ съмъ длъженъ да изтъкна като възражение на тѣзи, които не намиратъ правни съображения за даването на такива облекчения, и следното. Г-да народни представители! Азъ намирамъ, че длъжницитѣ иматъ и правни, юридически съображения, чисто формални, да поискатъ облекчение на тѣхнитѣ задължения. Единъ принципъ, който може би не е вписанъ въ много законодателства, но който се възприема отъ доктрината, това е принципътъ на *clausula rebus sic stantibus*. Споредъ този правенъ принципъ, който е чисто формаленъ, щомъ като сѣ настѣпили нови обективни условия, щомъ е промѣнена напълно стопанската конюнктура по обективни причини, длъжникътъ има право да отстъпи отъ изпълнението на договора. Длъжникътъ има право да не изпълни никакъ задължението, което е поелъ по договоръ, или да го изпълни по другъ начинъ, ако по време на изпълнението на договора стопанската конюнктура се е промѣнила.

Г-да народни представители! Отъ даннитѣ, които ви привадохъ, се вижда, че действително днесъ ние се намираме при една фактическа обстановка съвършено различна отъ оная, при която сѣ направили задълженията. Не сѣ длъжницитѣ виновни, че е настѣпила стопанска депресия въ цѣлия свѣтъ; не сѣ виновни длъжницитѣ, че ценитѣ на тѣхнитѣ произведения сѣ снижали катастрофално; не сѣ най-сетне виновни длъжницитѣ, че курсътъ на нашата монета е повишенъ отъ 1925 г. насамъ. При това положение, г-да народни представители, има пълно приложение *clausula rebus sic stantibus*. Каго така, азъ намирамъ, че длъжницитѣ иматъ и правно основание да представятъ предъ Народното събрание, па ако щете и предъ сѣдилищата, своитѣ претенции да не изпълнятъ въ точъ договоритѣ, които сѣ сключили при друга стопанска конюнктура.

Така че ония противници на закона, които поддържатъ, че онзи, който е сключилъ единъ заемъ съгласно действащитѣ въ страната закони, билъ длъженъ да го изпълни, защото договоритѣ имали силата на законъ, сѣ еднакво силни въ правно отношение съ тѣзи, които се основаватъ

въ правно отношение на *clausula rebus sic stantibus* и които привеждат за свое основание различията въ стопанските конюнктури — едната, при която е сключено задължението, и другата, при която трябва да бъде изпълнено.

Най-после, г-да народни представители, азъ трѣбва да изтъкна и политически, и социални, ако щете и икономически причини, които дават основание на длъжниците да искат облекчение. Споредъ статистическите данни, които ни дава Погасителната каса, длъжниците, които досега подъ една или друга форма сѫ поискали облекчение, което имъ е дадено или не имъ е дадено, или сѫ се спогодили, възлизатъ на около 420 хиляди души отъ всичко 798 хиляди селски стопани. Г-да народни представители! Вие виждате, че стопанската криза и въобще длъжничиятъ въпросъ засѣга едно грамадно мнозинство отъ българския народъ, засѣга повече отъ 50% отъ земеделските стопани. При това положение естествено е, че въпросътъ за задълженията не е случаенъ, той не е дѣло на отдѣлни заинтересувани срѣди, той не е дѣло само на отдѣлни хора, на които имъ е хрумнало да повдигнатъ такъвъ въпросъ предъ Народното събрание, а е въпросъ, който засѣга дълбоко нашето народно стопанство и нашето общество.

Г-да народни представители! За да не ви отнематъ много време, нѣма да цитирамъ други цифри и ще мина по-нататъкъ. Пъкъ и времето ми се свършва.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Още 15 минути имате.

Минчо Пановъ: Въ 5 ч. 15 м. почнахъ, въ 6 ч. 15 м. трѣбва да свърша.

Г-да народни представители! При това положение явно е, че всички съображения, които изтъкватъ представителитѣ особено на банковия капиталъ въ България — че въпросътъ за задълженията билъ дѣло на батацин, че задълженията не могли да се уреждатъ по законодателенъ редъ и най-после, че облекчението на длъжниците щѣло да увреди кредита — трѣбва да бъдатъ оставени безъ послѣствие като неоснователни.

Г-да народни представители! Ние сме сезирани съ единъ законопроектъ, подписанъ отъ четирима министри отъ почтаемото правителство. Какво очакватъ длъжниците отъ новия законопроектъ? Азъ отговарямъ: длъжниците очакватъ отъ новия законопроектъ широки, пълни и радикални облекчения, очакватъ да бъде разрешенъ единъ пътъ завинаги въпросътъ за старитѣ задължения, за да могатъ следъ туй земеделците-стопани и изобщо стопанските деятели у насъ да се отдадатъ на мирно стопанско творчество. Никой не би ималъ желание този въпросъ, следъ като сега се разгледа и разреши отъ Народното събрание, на нова смѣтка да бъде поставенъ за разрешение въ бъдеще.

Тукъ, обаче, г-да народни представители, азъ съмъ длъженъ да повдигна и другъ единъ въпросъ. На васъ е известно, че стопанската криза вече продължава 10 години. 10 години продължава да се приказва въ нашето общество за закрила на земеделца-стопанинъ, за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита и т. н. и т. н. На васъ сѫ известни много закони — да не ги изброявамъ — които минаха, докато се стигна до днешното положение.

Какво собствено ни дава разглежданиятъ законопроектъ? Г-да народни представители! Азъ нѣма да го разглеждамъ членъ по членъ, защото това ще направимъ въ комисията и при второто четене. Но азъ трѣбва да кажа, че този законопроектъ се движи изключително въ линиитѣ и рамкитѣ на досега съществуващия законъ за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита. Даже въ нѣкои отношения, както ще изтъкна това по-нататъкъ, той е много по-ретрограденъ, по-назадничавъ отъ сега действащия законъ. Въ други отношения, обаче, той дава по-големи облекчения.

Г-да народни представители! Съгласно § 1 отъ законопроекта, къмъ чл. 2 отъ действащия законъ се прибавя следната нова алинея: „Задълженията, възникнали следъ 1 януарий 1931 г. до 7 августъ 1934 г., се облекчаватъ, ако длъжникътъ ги е поелъ за погасяване на свои задължения, произхождащи преди 1 януарий 1931 г. и доколкото сѫ употребени за това. Установяването на тия обстоятелства става само съ писмени доказателства“.

Г-да народни представители! Трѣбва още тукъ да кажа, че това постановление на законопроекта нѣма да намѣри абсолютно никакво приложение. Принципитъ, който се поддържа отъ заинтересуванитѣ длъжници, който поддържамъ и азъ, е, че датата 1 януарий 1931 г. трѣбва да бъде промѣнена, затуй защото следъ тая дата настѣпи единъ ликвидационенъ периодъ на старитѣ задължения. Известно ми е, г-да народни представители, че много честни и поч-

тени земеделци-стопани, търговци и занаятчии не пожелаха да се покажатъ предъ обществото като неизправни длъжници, като батацин, както ги наричаха тогава, а поискаха да си погасятъ дълговетѣ, да ги направятъ ликвидни. И затуй много отъ тѣзи длъжници сѫ задължения отъ преди 1 януарий 1931 г. сключиха нови заеми следъ тази дата отъ други кредитори, отъ банков институти и частни лица, за да могатъ да погасятъ тия свои стари задължения. Това е една операция, която се нарича новация на старитѣ задължения. По сега действащия законъ за облекчение на длъжниците известно ми е, г-да народни представители, че се облекчаватъ длъжниците за всички стари задължения, направени преди 1 януарий 1931 г. включително и подновенитѣ. Този въпросъ, който азъ току-що третирахъ предъ васъ, е въ връзка пакъ съ подновяванията, само че се касае за подновявания на стари задължения съ нови заеми, сключени при други кредитори.

Г-да народни представители! Законопроектътъ изисква — както е редактирана новата алинея къмъ чл. 2 — да установяваме съ писмени доказателства, че заемитѣ, сключени следъ 1 януарий 1931 г. до 7 августъ 1934 г., сме ги сключили като земеделци-стопани, за да погасимъ стари задължения отъ преди 1 януарий 1931 г. Азъ не зная, какви сѫ били съображенията на правителството, обаче отъ практиката, която имамъ, като съмъ прилагалъ този законъ, мога да ви увѣря, че длъжникътъ не ще може сега да намѣри нито едно писмено доказателство, което да представи предъ съответната инстанция и съ него да установи, че следъ 1 януарий 1931 г. е сключилъ заемъ отъ другъ кредиторъ, отъ другъ кредитенъ институтъ, съ който заемъ е погасилъ дълга си отъ преди 1 януарий 1931 г.

Азъ мисля, г-да народни представители, че съ § 1 отъ законопроекта се хвърля само прахъ въ очитѣ на длъжниците, като имъ се казва, че ще бъдатъ облекчени и за задълженията възникнали следъ 1 януарий 1931 г. до 7 августъ 1934 г., ако установятъ съ писмени доказателства, че сѫ ги поели за погасяване на свои задължения отъ преди 1 януарий 1931 г. Г-да народни представители! Невъзможно е, пакъ повтарямъ, въ никакъвъ случай тия длъжници да се снабдятъ съ писмени документи не, но съ каквито щете по закона допустими доказателства, съ които да установятъ, че новитѣ дългове, които сѫ сключили отъ други кредитори следъ 1931 г., сѫ ги сключили именно за да погасятъ старитѣ задължения. И затуй азъ смѣтамъ, че тая алинея трѣбва да бъде премахната, като вмѣсто датата 1 януарий 1931 г. се постави друга дата.

Поставя се въпросъ: коя дата трѣбва да се приеме въ случая?

Г-да народни представители! Едни отъ длъжниците искатъ да се постави датата 16 априлъ 1932 г., когато излизе първиятъ облекчителенъ законъ; други искатъ да се постави датата 7 августъ 1934 г., когато се издаде наредбата-законъ за облекчение на длъжниците, която е въ сила сега; трети искатъ по-късна дата. Споредъ мене, г-да народни представители, трѣбва да се възприеме датата 16 априлъ 1932 г. — ако не може да се възприеме и по-късна дата — и то по следнитѣ съображения. Първо, длъжниците до излизането на първия облекчителенъ законъ не знаеха, че въ България ще се издаватъ такива облекчителни закони. На васъ е известно, че отъ освобождението до сега подобенъ родъ законодателство у насъ не е съществувало. Можеша ли да знаятъ длъжниците, че такъвъ законъ ще се създаде на 16 априлъ 1932 г. и че въобще таква законодателство ще има? Никой не можеше да предвиди развитието на стопанската криза. Никой не можеше да предвиди до кога тя ще трае. Затуй, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че всички задължения, които сѫ сключени до 16 априлъ 1932 г., сѫ сключени отъ длъжниците съ целъ да погасятъ стари задължения, които произхождатъ отъ преди 1 януарий 1931 г. И затова трѣбва да се възприеме датата 16 априлъ 1932 г. Въ такъвъ случай нѣма да поставимъ длъжниците въ тежкото положение, въ което сѫ поставени сега, да търсятъ писмени доказателства, каквито тѣ не могатъ да намѣрятъ, или да си служатъ съ други доказателства, които не сѫ за препоръчване.

Г-да народни представители! По-нататъкъ законопроектътъ страда съществено и въ друго едно направление. Както ви е известно, земеделцитѣ-стопани, които иматъ задължения до 75.000 л., и занаятчиитѣ, които иматъ задължения до 40.000 л., получаватъ до сега облекчение, безъ да сѫ длъжни да доказватъ, че тѣхниятъ активъ е по-голямъ отъ половината на пасива имъ. Съ § 2 на законопроекта това право на земеделцитѣ-стопани и на занаятчиитѣ е отнето. Г-да народни представители! Правителството, респ. г-да министритѣ, които внасятъ проекта, се мотивиратъ по следния начинъ: „Земеделцитѣ-стопани“ — казватъ тѣ — „сѫ задължения до 75.000 л. и занаятчии сѫ задължения до

40.000 л. досега можеха да получат облекчение и без да имат никакъв актив, като по такъв начин кредиторите получават облигации за несъбираеми вземания, а плащането им от Погасителната каса лягаше върху държавата, т. е. върху българския данъкоплатец. Старият текст беше използван от много недобросъвестни граждани, които инсценираха фиктивни задължения помежду си и оцеляваха с много милиони държавата в лицето на Погасителната каса.

Това сж, г-да народни представители, мотивите, които правителството изтъква, за да отнеме правото на тѣзи дребни икономически съществувания, които нѣмат достатъчно актив, както изисква законът, и които имат задължения — земеделците-стопани до 75.000 л. и занаятчиите до 40.000 л. — да получат каквото и да било облекчение. Г-да народни представители! Въ туй отношение законопроекта е извънредно назадничава. Той е много поназадничава отколкото наредбата-закон за облекчение на длъжниците, която сега е въ сила. Азъ твърдя, че ако правителството действително има сведения — допускам да има такива — че нѣкои недобросъвестни длъжници въ България — занаятчици съ задължения до 40.000 л. и земеделци-стопани съ задължения до 75.000 л. — сж инсценирали фиктивни задължения и съ това е натоварена да плаща Погасителната каса, държавата би могла да постигне по друг начин. Това сж дребни икономически съществувания, и затѣхъ азъ искамъ да се възприеме следният принцип: задълженията на всички земеделци-стопани, които дължат до 75.000 л., и на всички занаятчици, които дължат до 40.000 л., макаръ и да нѣмат актив по-голям от половината на пасива, да бъдат изцяло опростени. Тогава държавата нѣма да страда от фиктивни задължения, за каквито се говори въ мотивите на законопроекта, от една страна, и от друга страна, на тѣзи дребни икономически съществувания ще имъ се даде възможност да си отдъхнат, защото тѣ и безъ туй не могат да плащат.

Не е правилно становището, което се поддържа от правителството, да препраща тая категория длъжници къмъ § 59 от настоящия законъ, къмъ така нареченото „Очистване на задълженията“. Г-да народни представители! Какво значи „Очистване на задълженията“? Очистване на задълженията значи пролетаризиране на дребните земеделски стопани, значи и туй, което иматъ като минимум актив, да бъде продано, за да останат тия стопани заедно съ своето домоначие на улицата.

Никола Василевъ: Не е задължително прибѣгването къмъ § 59.

Минчо Пановъ: Наистина не е задължително, г-нъ Василевъ. Тогава пъкъ длъжниците се изоставятъ въ лапите на кредиторите. Щомъ се приема, че тѣзи длъжници нѣмат достатъчно актив, нѣма защо държавата, въ лицето на Погасителната каса, да дава облигации на кредиторите, защото от некредитоспособните длъжници не може да се получи нищо.

Ето защо по тия съображения азъ поддържамъ, че въ § 2 на законопроекта трѣбва да се постави друго постановление въ смисълъ, всички дребни съществувания, земеделци и занаятчици, които нѣмат достатъчно актив по закона и иматъ задължения: земеделците-стопани до 75.000 л., а занаятчиите до 40.000 л., да бъдат освободени отъ своите задължения.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Времето Ви мина.

Минчо Пановъ: Ще привърша.

Министъръ Никола Йотовъ: За смѣтка на кого да бъдат освободени отъ задълженията си: на държавата или на кредитора? При очистването челядият имотъ се запазва.

Минчо Пановъ: На кредиторите.

Министъръ Никола Йотовъ: Ще Ви отговоря на този въпросъ после, но мислете къде отивате!

Петко Стояновъ: Туряте му знакъ, че го очиствате. Не е много достоенъ този начинъ.

Министъръ Никола Йотовъ: Моля Ви се, чакайте! Искамъ да зная идеята му, каква е, защото той не се изясни за смѣтка на кого иска да бъдат освободени отъ задълженията си тая категория длъжници.

Минчо Пановъ: Г-да народни представители! По § 10 от законопроекта, съ който се изменява чл. 14 отъ закона, на длъжниците земеделци-стопани, занаятчици и търговци, съ, подлежащи на облекчение прѣки задължения отъ 2.000 до 1.000.000 л., се дава разсрочка на плащанията 20 години. Лихвата остава 5%. Предвижда се и една нова алинея на чл. 14, по силата на която сѣзи длъжници, чийто актив надминава пасива съ 150.000 л., не могат да получат процентно намаление на задълженията си. Г-да народни представители! Въ туй отношение законопроекта е много назадничава. Досега законътъ даваше възможност и на такива длъжници да получат процентно намаление. Но споредъ тази нова алинея на чл. 14, като се изправи изчисление отъ съответната комисия и се констатира, че длъжниците, каквито и да бъде той — земеделец-стопанин, търговец или занаятчия — следъ като покрие цѣлия си пасивъ, остава съ единъ активъ отъ 150.000 л., на такъвъ длъжникъ не се дава процентното намаление.

Г-да народни представители! Отъ това, което изтъкнахъ въ уводната част, така да кажа, на моята речъ, се вижда, че длъжниците, които претендиратъ да получат облекчение, поставятъ своите искания на морална база и на базата на справедливостта. Не се касае тукъ въпросътъ, на единъ длъжникъ да му се оставятъ само 150.000 л. активъ, защото съ него нито ще може да съществува, нито ще може да прехранва своето домоначие, а се касае за възстановяването на една справедливост: да върне това, което е получилъ, а не да върне нѣколко пъти по-голямъ стойност. Азъ намирамъ, че и туй постановление на законопроекта трѣбва да бъде премахнато, затуй защото то е много назадничава.

Отъ друга страна, г-да народни представители, искамъ да кажа нѣколко думи и върху буква „г“ на чл. 14. Въ досега действащия законъ се предвиждаше правото за облекчаване на длъжници съ задължения общо до 300.000 л. Азъ предлагамъ да се предвиди до 500.000 л. задължения общо, или пъкъ да се каже: „задължения прѣки до 300.000 л.“. Защото има много случаи, г-да народни представители, когато длъжникътъ има подъ 300.000 л. прѣки задължения, обаче сѣшиятъ той е станалъ поръчителъ на много други лица и по този начинъ, като се събератъ общо, неговите задължения надхвърлятъ 300.000 л. и той се лишава отъ правото да получи облекчение.

Министъръ Никола Йотовъ: Прочетете § 2. Въ чл. 3, точка „а“ това е предвидено, изрично се поставя „прѣки“. Азъ го обяснихъ това и въ пресата. Направено е точно това, което искате.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Г-нъ Пановъ! Свършете, защото времето Ви изтече.

Минчо Пановъ: Искамъ да направя още една бележка. Навсѣкжде, кждето се предвижда лихва въ законопроекта, трѣбва да бъде минимална. Въмѣсто лихва 5%, трѣбва да бъде поставено 2% или 3%.

Ще кажа нѣколко думи и за облигациите. Г-да народни представители! За да има на пазара облигации на по-добра цена, за да бъдат използвани отъ длъжниците, трѣбва тѣ да сж безлихвени или въ краенъ случай да носятъ лихва 1—2%, а не — както е въ законопроекта — да се предоставя на Министерския съветъ да определя лихвата.

Г-да народни представители! Азъ мисля, че облигациите, които излизатъ въ тиражъ, трѣбва да се изплащатъ не въ 70%, а въ 50% отъ тѣхната номинална стойностъ. По този начинъ ще се даде възможност на длъжниците да получатъ по-евтино облигациите на пазара и да изплащатъ съ тѣхъ своите задължения къмъ Погасителната каса.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: (Звъни)

Минчо Пановъ: Понеже времето ми изтече, въ заключение, г-да народни представители, ще кажа следните нѣколко думи.

Колкото и да бъдатъ радикални мѣрките, които предвижда този законъ, или които евентуално ние ще предвидимъ, той лѣкува една рана, която е отъ преди 1931 г. — той се занимава само съ старите задължения.

Г-да народни представители! Ако не се премахне стопанската криза, въпросътъ за дълговетъ — вече не старитъ отъ преди 1931 г., а следъ тази година — ще се яви на нова смѣтка. Заради туй, за да не се стигне до това положение, на нова смѣтка да се поставя въпросътъ за дълговетъ предъ Народното събрание, азъ смѣтамъ, че трѣбва да се проведе една стопанска и финансова програма, която ще резюмирамъ въ нѣколко точки.

На първо мѣсто, съ специаленъ законъ трѣбва да се намали сконтниятъ процентъ на Българската народна

банка максимум на 3%, а законната лихва в страната, договорната лихва, да не бъде повече от 4—5%.

На второ място, трябва да се регулират цените на земеделските произведения на вътрешния пазар, независимо от това какви са цените на външния пазар, с тенденция за едно възможно максимално повишаване на тия цени и изравняването им с цените на стоките от индустриален и колониален произход.

На трето място, трябва да се въведе, г-да народни представители, прогресивно-подоходният данък и по възможност да се ограничат косвените данъци, затуй защото те предизвикват изкуствено поскупяване на живота и намаляват платежеспособността на българския земеделски стопанин, на българския стопанин изобщо.

На четвърто място, — облагане с 15 или 20% данък на капитала в страната, който е в наличност, по примърите, които имаме в други държави.

Г-да народни представители! Не е истина туй, което твърди почитаемият представител на Финансовото министерство, че у нас капиталът не могъл да бъде обложен. И у нас при една власт, която действа смъло и разумно, капиталът също така би могъл да бъде обложен, за да се посрещат нуждите на държавата. Ние живеем в тревожни сериозни моменти и цялния български народ днес трябва да се чувства като един човек. Онези, които днес има, трябва да подкрепят държавата, трябва да ѝ даде. Не бива тежестите на българската държава да лежат изключително върху плещите само на най-бедния слой, на широките маси от българския народ.

На пето място, г-да народни представители, в връзка с мислите, които развивам тук, предлагам да се увеличи паричното обръщение. Аз не съм привърженик нито на инфлация, нито на дефлация, обаче дефлационната политика, която се провежда от Българската народна банка от 1928 г. насам, поскупява лева и създаде по този начин изкуствено едно затруднение в стопанския живот и повишение стойността на българския лев. По този начин, г-да народни представители, се отегчава още повече стопанската криза.

При това положение ние сме длъжни да прокараме тези реформи. Ако не ги прокараме, аз ви уверявам, че на нова смътка стопанската криза ще ли заведе към чикмак сокакът, и в края на краищата ще се видим принудени ако не след година-две, след пет години отново да разрешаваме въпроси като този за облекчение на длъжниците. В един момент като този, който преживява цялния български народ, аз съмтам, че ръководителите на нашата политика, правителството трябва да се съобразят с изискванията на времето. Тази е политиката, която трябва на всяка цена да бъде реализирана, която трябва да бъде на преден план, ако искаме да има България, ако искаме да има български народ, ако искаме да живеем в мир на Балканите. (Ръкоплескания от лъво)

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата народният представител г-н Стефан Цанов.

Стефан Цанов: (От трибуната) Г-да народни представители! В днешния ден, когато в Парламента се чува слова, забвения глъци не само наши, но и международни проблеми, когато върху народния представител падна тежестта да каже своята дума по тях, естествено е, че атмосферата не е благоприятна за конкретна парламентарна дейност. Естествено е, че народните представители, повлияни от всичко това, което става, като че ли бегат от конкретните въпроси, които чакат тяхната решителна дума. Въпреки всичко, обаче, аз съм един от ония, които съмтам, че за нас в настоящия момент над всички въпроси все пак стои въпросът за задължителността на българския стопанин. Аз бих из моя район, и то по време, когато чужди броненосци обикаляха бреговете на Балканския полуостров, когато една малка балканска държава загуби за 24 часа своята независимост — нещо, което не може да не франира съзнанието на българския народ. Въпреки това, ако съм бил запитан от 100 души за нещо, 90 души съм питали по законопроекта за облекчение на длъжниците, а само 10 души — за всичко останало.

Това е така от години насам. От 1929 г., когато цените на земеделските произведения паднаха катастрофално, когато националният доход падна катастрофално, когато селянинът престана да плаща погашения на своите задължения и да посреща своите нужди, да бъде добър клиент на търговеца, на еснафа, на индустриалеца, най-много по този въпрос се е приказвало, писало и мислило. Редица закони се създадоха. Имаше най-напред законът за предпазния конкордат от 28 март 1932 г., след него

законът за облекчение на длъжниците от 15 април 1932 г., след него законът за закрила на земеделска стопанин от 16 април 1932 г., след него законът за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита от 10 януари 1934 г., след него наредбата-закон за облекчение на длъжниците, издадена от правителството на Кимон Георгиев пак от 1934 г., а по няколко изменения и допълнения към всеки един от тези закони, за да стигнем най-после до законопроекта за изменение и допълнение на наредбата-закон за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита, внесен от сегашното правителство с подписите на четирима министри.

Какво показва това, г-да народни представители? — То показва, че този въпрос за облекчение на длъжниците, е много голъм въпрос и че досега не се е пристъпило сериозно към неговото разрешение. За да бъдат всички други закончета по тая материя днес мъртви, за да търси българският народ друг закон, който да изцъри болките му, това значи, че отговорните фактори не са се занимавали досега сериозно с тоя въпрос и не са го разрешили така, че разрешението му да бъде окончателно. Даже имаше мнение и сега да не се занимаваме с него. Вие знаете, че когато се свика извънредната сесия, в декларацията на правителството не се казваше нищо по въпроса за задълженията. Каза се нещо при откриването на първата редовна сесия. Трябваше след това, за честта на парламентарната трибуна, пак и за честта на отговорните фактори, да чуем тук от устата на министри, един да казва, че длъжниците са стопански инвалиди, които не трябва да бъдат ругани, както в миналото, като батаци, а друг да казва, че задълженията са една язва в нашия стопански живот, която наистина трябва да бъде лъкувана. Най-после сега четем писаното от автора на законопроекта, че или трябва да разрешим окончателно тоя въпрос, или са безпредметни каквито и да са други закони в тоя момент.

Върно е, ако и сега въпросът за задълженията не добие своето окончателно разрешение, управлението, г-да министри, става смъшно, а и Парламентът ще остане с неизпълнен дълг и ще заприлича на търския майстор, който на въпроса на своя чирак: „Гредата е жъса, майсторе, какво да я правя?“, отговаря: „Ръжи я“. — Ръжал я един път, ръжал я два пъти, три пъти но гредата ставала все по-жъса и все повече не стигала! Така правим и ние с нашето законодателство по уреждането на въпроса за задълженията. Правим закон след закон, но нито един от тия закони не разрешава въпроса, нито един от тия закони не туря край на мъките и страданията на българския народ и на смущенията в нашия стопански живот.

Аз желая днес тоя Парламент, дошъл след много усилия, след много борби от сурана на всички ония, които целат спокойно и щастливо развитие на нашите държавни и национални работи, да даде едно окончателно разрешение на въпроса. Не го ли дадем, министрите ще си отидат с тежка отговорност, но и Парламентът ще докаже също така своята негодност да изпълни дълга си към онези, които са ни пратили тук. И аз, смътаяки, че ще се даде действително едно окончателно разрешение на въпроса, не чаках законопроекта за изменение на наредбата-закон за облекчение на длъжниците, създадена от правителството на Кимон Георгиев, а чаках нов закон, при създаването на който законодателят да е взел предвид опитите на миналото и всички обстоятелства, които му дават възможност да разреши днес проблема по-правилно и окончателно. Вместо това, внася се един законопроект за изменение и допълнение на закона за облекчение на длъжниците, и то в такава форма, че трябва да търсим други закони, да ги съпоставяме един с друг, за да видим какво точно се предлага и какво се иска от нас да гласуваме. Каточели, г-да народни представители, и тук прозира все същият дух на нежелание да разберем народа си, все същият дух на нежелание да вникнем в неговата душа, да разберем неговите възможности, да разберем неговото положение и да видим какво може да се вземе от него и какво трябва да му се даде. А тоя законопроект не прави нито крачка напред, според мене, от оня, който той идва да допълва и изменява.

Съмтам, че преди да се пристъпи към изменението и допълнения, трябва да се обмисли всестранно проблемът и да му се даде едно по-друго разрешение. Вместо това, обаче, както некога г-н Мушанов от тая гонбуна нарече длъжниците батаци и каза, че няма да се грижи за мъртви, така и сега един от министрите нарече една категория длъжници нещо като хайреси — не си спомням точно думата, която той употреби — които не желали да плащат, а искали да хитруват. Има и такива, но те са малцинство.

Петко Стайновъ: Кой министър каза това?

Стефанъ Цановъ: Ще го кажа. — Тръбва да се разбере, че задължителността на българския стопанин не дойде по негова вина. Тук се разпространяват книги. Хората незанетересувани и доброжелатели на правилното разрешаване на въпроса, без да влагат никакъв личен интерес, ни дадоха материали, от които тръбваше един път зави-наги да се разбере, че болшинството от длъжниците, 99%, сж добросъвестни, но поради независещи от тях обстоятелства сж изпаднали въ невъзможност да плащат. Смятам, че поне тук не биваше да се погледне леко на въпроса за задълженията, но понеже вярвам, че все пак ще се намърят хора да приказват на тая тема, да хвърлят пак обвинения срещу българския народ, ще прочета една малка таблица, от която се вижда за какво сж правени задълженията и, следователно, има ли право българският стопанин да иска облекчение.

Г-да! Разпределението на отлупнатит от Българската земеделска и кооперативна банка за сжми за годинит от 1927 до 1936 по целта на използването им е следното: за покупка на имоти 20.4%, за покупка на добитък 20.6%, за изхранване 17.9%, за изплащане дългове 15.9%, за строеж на сгради 7.4%, за покупка на семена 5.9%, за покупка на земеделски оръдия и машини 2.9%, за образовни земеделски стопанства 1.4%, за мелниорации 1%, за домашни нужди, сватби, погребения и т. н. 1.5%, за изплащане данъци 1%, за прибиране на реколта 4% и за разни други 1.6%. Значи по-пестелив и по-смислен от българския народ, даже и когато има близо 15 милиарда задължения, едвали има. И аз тук бих повторил, само че въ друг смисъл, думит на г-нъ министра на финансит, който ни каза, когато се разглеждаше законопроектът за фискалната амнистия: „Ако смятаме, че всички глобени сж престъпници, тръбва да признаем, че цялът български народ сж състои от такива“. Аз казвам: ако смятаме, че всички длъжници сж разсипници, ще тръбва да признаем, че нашият народ, знае само да разсипва! Слава Богу, статистическит сведения показват обратно. Българският народ не е разсипвал, а е творил. Ако той е търсил кредит, търсил го е за най-наштит си нужди.

Вие знаете въ какво положение краят на войната завари българина: къщата му превърната на дупка, дворът му разграден, нивит му буренасяли, децата му поболели, той сам сж разклатено здраве. А въ това време ние му говорехме и пяхме: трансформация на цялът стопански бит, модернизация на стопанската дейност и т. н. И въ това направление той правеше всичко, каквото можеше да направи. Той правеше задължения, за да може да създаде условия за сносен човешки живот и за една шо годе интензивна стопанска дейност. Вследствие на тези причини българският селянин, направи борчове, които станаха неизплащаеми, поради обстоятелства пакъ независещи от него — обстоятелства, резултат на други причини, срещу които сам той се е борил.

Г-да! Предговорившият засегна тук въпроса за критиката на нашия лев. Аз ще спомена само две цифри — двата крайни момента. Въ 1928 г., когато българският народ не бж задължител и имаше пари, имаше банкноти въ обръщение 4.734.038.000 л., а днес, когато българският народ е въ невъзможност вече да плаща, имаше банкноти въ обръщение 2.251.000.000 л. Значи, задълженията се направиха при покупна стойност на лева двойно по-малка, а стабилизацията на лева се извърши за сметка на длъжниците. Понеже селянинът, еснафът, дребният търговец, занаятчията нмаха пари, а имаха борчове, технит борчове растяха, а от това извлечат полза ония, които сж ги кредитирали.

По-преди, когато говорихъ по предложението на г-нъ министра за спиране действията на сждител-изпълнители, подчертах и друго. Години наред ние нмахме никакъв планъ за нашата стопанска дейност, за нашата външна и вътрешна търговия. Правяха се вносове за милиарди, внасяше се, което тръбва и което не тръбва. Правеше се износъ на това, което ни е най-потребно — изнасяхме го днес, за да го купуваме утре отвън. Всички тези гръщи се стовариха пакъ върху гърба на българския селянин. Освенъ това, г-да, лихвит, които българският стопанин тръбваше да плаща, бяха далеч неотговарящи на рентабилността на всички категории занятия въ България. Лихвит на Народната банка, на Б. з. к. банка, където до прѣкомѣрност не може да се стигне, защото сж държавни учреждения, даже при добри години сж два-три пъти по-големи, отколкото рентата, която дава земята. Ето още едно обстоятелство, което сжшо така допринесе за задълж-

илюстта и за невъзможността на задължителит да се издължат.

Държавнит разходи сжшо сж расли, без да се е държало сметка, че данѣкоплатецът е заборчѣл, че той нма възможност да плаща. Държавнит разходи от година на година сж вървели все по-нагоре и по-нагоре, за да стигнем дотам, што 33% от дохода на българския народ да отива за данѣци.

Благодарение на тези обективни причини задължителит български народ изпадна до това положение, да колѣнчи предъ своит управници и ръководители и да иска тяхната справедлива, тяхната законна помощ. Това, обаче, което му се дава сж законопроекта, г-да народни представители, не е онова, което той иска, не е онова, което ще може действително да подобри положението му и да стопли душата му. И ако ние останемъ сж тоя законопроект въ тоя му вид, пакъ казвамъ, ние нма да можемъ да изпълнимъ дълга си.

Г-нъ министърът казва така: сж тоя законъ ние целимъ да се даде действително и реално облекчение на всички категории длъжници. А въ закона не се засѣгатъ всички категории длъжници, г-да народни представители. Най-напред, споредъ мене, не бива да има категории длъжници. Посоченит от мене обстоятелства сж били еднакво важни за всички. Тъ сж наложили всички да станатъ длъжници. Азъ смятамъ, че ако искаме да разрешимъ тоя въпрос, първото наше решение тръбва да бжде, всички длъжници и всички задължения да бждатъ обхванати от закона.

Второ нѣщо, г-да народни представители, като допълнение на това мое мнение: защо все още се играе сж така нареченит ипотекарни длъжници? Дава се облекчение на земеделскит стопани, които иматъ задължения до 300 хиляди лева и въ случай, когато сж ипотекарни длъжници, а по-нататък въ законопроекта се казва, че нма да се даватъ облекчения за задължения къмъ държавнит банки.

Министъръ Никола Йотовъ: Нма такова нѣщо. Това не е истина.

Стефанъ Цановъ: Значи, от една страна се дава, от друга страна се взема.

Министъръ Никола Йотовъ: Тоя законопроектъ засѣга всички длъжници. Нма такова нѣщо. Това, което казвате, не е вѣрно. Кажете по кой текстъ.

Стефанъ Цановъ: Азъ ще Ви кажа.

Министъръ Никола Йотовъ: Нма такъвъ текстъ.

Стефанъ Цановъ: Азъ мисля, че всички длъжници тръбва да бждатъ обхванати.

Министъръ Никола Йотовъ: Чакайте да Ви обясня.

Стефанъ Цановъ: Зная.

Министъръ Никола Йотовъ: На земеделскит стопани всички задължения, включително ипотечнит, въ каквито и да сж размѣри, се обръщатъ въ хирографарни и получаватъ облекчения на общо основание, и то не до 300 хиляди, а до 1 милионъ лева. За задължения отъ 300 хиляди лева нагоре се даватъ облекчения, шомъ като тия задължения не сж къмъ Потасителната каса по курса на облигациит. Това е сѣвсемъ друго нѣщо. А по-рано се даваше облекчение, процентно взето сж курса на облигациит. Сега се отменява чл. 100, който изключаваше Българската ипотекарна банка отъ закона за облекчение на длъжниците. Значи, даватъ се облекчения на всички длъжници на общо основание.

Стефанъ Цановъ: Азъ, обаче, държа не само задълженията на земеделскит-стопани, но всички ипотечни задължения, както казахъ и по-преди, да паднатъ подъ ударитъ на този законъ, всички длъжници да получатъ облекчение по закона. Азъ зная, че ще има хора, които ще използватъ това положение, за да се облагодетелствуватъ. Ще има между тяхъ лѣвки, които нмаватъ право да искатъ милостъта на държавата, но тѣ ще сж единици и за тяхъ не бива да разваляме нашето хубаво дѣло и да ощетяваме, споредъ мене, други десетки хиляди, стотици хиляди, които сж задължителни на сждител основания, на които сж задължителни и по-малкит длъжници.

Азъ ще Ви кажа случаи отъ нашият краища. Нѣкой правилъ нѣкаква търговия, вземалъ и давалъ на кредитъ и сега всички отѣзи, които сж му дължали, получаватъ облекчение, а той не получава! Нма защо да го оставимъ

въ положението на пролетарий, нѣма защо да го оставимъ да му се продаватъ имотътъ и чергитъ. Такива случаи, г-да, много нѣщо значатъ. Азъ оная день бѣхъ свидетелъ на подобно нѣщо: за данъкъ се продадохъ на едного 40 декара земя за 16 хиляди лева. Наредено бѣше отъ министерството да се спре продажбата, но, кой знае по какви съображения, късно дойде телеграмата и 40 дек. имотъ се продадохъ за 16.000 лв. Цѣлниятъ край се вдигна, всичко се разбунтува. Въ сѣщия моментъ, когато стана продажбата, лойдоха въ моето село хиляда повиквателни, съ които се определятъ мѣстата, където ще отидатъ хората въ време на върховна нужда. И хората съпоставятъ единия фактъ съ другия. Единъ такъвъ случай много нѣщо значи. И азъ, ако приказвамъ това, ако предлагамъ мѣрки, които на мнозина може да се видятъ крайни, предлагамъ ги съ убеждението, че отъ днесъ нататкъ, при това вътрешно и външно положение, екзекуции въ България не бива и не може да ставатъ. Нѣма да има кой да ги търпи, нѣма да има кой да ги позволява. Ще попитате: защо този имотъ не се продаде по-скѣпо? Защото съвѣстнитъ селяни не купуватъ. Отъ бирникъ и отъ пристава земя, казватъ, нѣма да купимъ, за да хранимъ децата си. Но има мародери, които търсятъ такъва случаи, за да станатъ господари на чуждъ имотъ.

Та казвамъ, най-напредъ въ основата на закона трѣбва да легне принципътъ, че се обхващатъ всички задължения отъ всички категории. Понеже всички задължения сѣ резултатъ на обстоятелството, че е повдигната покупната стойност на лева, че е спаднала цената на имотитъ и на труда, и преди всичко цената на земеделския трудъ, и понеже всички длъжници години наредъ сѣ плащали тежки и непоносими данѣци, лихви и тежки къмъ държавата, общината и банцитъ, затуй всички трѣбва да бъдатъ еднакво облекчени.

Второ нѣщо. Казва ни се постоянно тукъ: ако дадемъ тия голѣми облекчения, това значи да убиемъ кооперативното дѣло, да убиемъ Земеделската банка, да убиемъ популярнитъ банки. И даже ни се посочи голѣмата отговорност, която ще носимъ върху себе си, ако посегнемъ да разрушимъ дѣлото, което иновѣрецътъ реформаторъ Митхадъ наша създаде. Сѣщитъ приказки, г-нѣ министре, които не единъ пътъ сме слушали, слушае и сега: все за Земеделската банка, за сиротскитъ влогове, за кооперациитъ, за спестяванията въ популярнитъ банки, въ земеделскитъ кооперации. И затова азъ потърсихъ да събера сведения, за да видя, колко аджеба сѣ тия влогове въ България, какъ сѣ разпредѣлени и трѣбва ли толкова много да се плашимъ отъ тѣхъ и заради тѣхъ да воюваме срещу всѣки опитъ за едно по-радикално разрешение на проблема за задължѣността.

Г-да! Въ Земеделската банка има 5.997.000.000 л. влогове, въ Пощенската спестовна каса — 2.858.000.000 л., въ кооперативнитъ сдружения — популярнитъ банки, въ Съюза на популярнитъ банки и селскитъ кредитни кооперации — 3.542.000.000 л., въ частнитъ банки — 3.336.000.000 л. Или всичко въ България имаме влогове 15.734.188.000 л. Хубаво нѣщо! Тия хора, които сѣ дѣлили отъ залька си, за да спестяватъ, трѣбва да бъдатъ похвалени, а не ошестени. Но, г-да народни представители, я да внимаемъ въ тия милиони и милиарди, за да видимъ какъ сѣ разпредѣлени, въ чии ръце сѣ.

Селскитъ, каже, кредитни кооперации ще пострадатъ! Въ селскитъ кредитни кооперации, значи българското село, което е 80% отъ българския народъ, има всичко цифромъ 587.000.000 л. влогове. Отъ 15.734.000.000 л. българскитъ селянинъ въ селскитъ кооперации има 587.000.000 л.

Стефанъ Стателовъ: Има и други кредитни учреждения — Земеделската банка, популярнитъ банки. Недейте говори таки.

Стефанъ Цановъ: Ще кажа. Имамъ сведения и за тѣхъ.

Влоговетъ и спестяванията въ всички видове кооперативни сдружения въ градоветъ възлизатъ на 2.626.047.000 л., а въ селата сѣ 916.467.000 л. Значи, селското население, което е три пѣти повече отъ градското, има три пѣти по-малко влогове.

Кой е пестеливъ въ тази земя? Оная ли, който ходи цѣла година съ една риза и яде кукурузенъ хлѣбъ и празъ, или оная, който има и повече, и по-културни нужди? И защо селското население, което е три пѣти повече отъ градското, има три пѣти по-малко спестявания? А тамъ сѣ народнитъ спестявания.

Но казва се: ще се засегне Земеделската банка! Азъ ще се спра на Земеделската банка, за да се види, какви сѣ влоговетъ и тамъ и какъ сѣ разпредѣлени.

Г-да! Плаче се постоянно за дребнитъ спестители. Азъ съмъ отъ единъ край, където имаше нѣкога по-крупни земеделци. Но въ този край днесъ единъ човѣкъ, който има 20.000 л. спестени, минава за добъръ, за богатъ човѣкъ. Нека видимъ какво е числото на дребнитъ и какво е числото на едритъ спестители въ Земеделската банка.

До 3.000 л. сиротски, срочни и спестовни влогове има 76 милиона лева; отъ 3 до 5 хиляди лева — 52 милиона лева; отъ 5 до 10 хиляди — 129 милиона лева; отъ 10 хиляди лева нагоре — 256 милиона лева; отъ 20 до 50 хиляди лева — 498 милиона лева; отъ 50 до 100 хиляди лева — 475 милиона лева. Отъ 100 хиляди лева нагоре — 4 милиарда 209 милиона лева.

Министъръ Никола Йотовъ: Пардонъ, г-нѣ Цановъ, но трѣбва вѣрно да се четатъ цифритъ. Въ тия суми влизатъ и 3 милиарда лева и нѣщо влогове отъ Пощенската спестовна каса.

Стефанъ Цановъ: Имамъ бележка и за тѣхъ.

Министъръ Никола Йотовъ: 3 милиарда и 100 хиляди лева близо сѣ тѣ. Трѣбва да се четатъ добре цифритъ.

Стефанъ Цановъ: По тоя въпросъ ще се караме!

Стамо Колчевъ: Общо говори, Стефане. Недей си служи съ цифри, защото ще се изложимъ.

Стефанъ Цановъ: Следъ това се приказва за влоговетъ въ Спестовната каса. Г-да! Всички влогове въ Спестовната каса, за които се говори, че били въ Земеделската банка, сѣ 1 милиардъ и 539 милиона лева. Капитализиранигъ лихви на тия влогове сѣ — това дължа да подчертая — 1 милиардъ и 319 милиона лева.

Министъръ Добри Божиловъ: Надъ 3 милиарда лева.

Стамо Колчевъ: Грѣшка имашъ, Стефане.

Стефанъ Цановъ: 1 милиардъ и 539 милиона лева сѣ влогове. Капитализиранигъ лихви — азъ ги дѣля — сѣ 1 милиардъ и 319 милиона лева. Или всичко 2 милиарда 858 милиона лева.

Дълга да подчертая едно обстоятелство: шомъ като единъ човѣкъ е могълъ по-дълго време да държи тия паричи въ Спестовната каса, за да се равняватъ сега главницата на капитализиранигъ лихви, това показва, че той не е по-зле отъ оная, на когото се продаватъ и чергитъ на публиченъ търгъ.

Министъръ Никола Йотовъ: На кого сѣ продадени чергитъ?

Стефанъ Цановъ: Когато се разрешаватъ такива проблеми, ще трѣбва да се държи сметка най-напредъ за оная, който най-нѣма, а следъ това ще се държи сметка за този, който ще пострада отъ облекчение положението на оная, който днесъ умира отъ гладъ.

Та, казвамъ: при положението, че въ селскитъ кредитни кооперации има всичко 500 милиона спестявания, че всички селски спестявания въ кооперативнитъ сдружения сѣ 900 милиона лева и при положението, че ако вземемъ отъ Спестовната каса даже половината — макаръ че азъ не вѣрвамъ градското население да е съ по-малко спестявания отъ селското — селянината има всичко 1 и половина до 2 милиарда влогове срещу всички влогове въ страната, които сѣ надъ 15.734.000.000 л.

Това показва, г-да, че беднотия е постигнала цѣлния народъ, че тия 500 хиляди длъжници не сѣ изключени и че когато ще се облекчава тѣхниятъ халъ, не бива да се говори, че ще униожимъ спестовността, че ще пострадатъ спестителитъ, които били повече отъ длъжниците. Това е единъ байракъ, който, както казахъ, се е развѣвалъ отъ всички, които не сѣ желали да разрешаватъ тоя въпросъ. Азъ смѣтахъ, че днесъ по-другояче ще се погледне на него и че, ако не можемъ да направимъ това, което трѣбва да се направи съ огледъ на онова, което става около насъ, поне на тоя въпросъ ще се погледне съ повече ширина, съ повече еланъ и съ повече човѣщина ще се разреши. Но това не ще стане. Ще стане, изглежда, пужда да се приказва още много на тази тема, още законопроекти да разглеждаме, още министри да бламираме.

Г-нѣ министърътъ на правосъдието се е хваналъ за датата 31 януарий 1931 г. Отгдето нахжде тая дата? Нѣкои се държатъ за нея като въ нѣщо по-постоянно, отколкото е рождениниятъ день на Мохамеда, на Исуса или пъкъ отъ деня

на потопа по Библията. Йокъ — 31 януарий 1931 г.! Защо, г-нъ министре? Ако законодателът при гласуване на закона за предпазния конкордатъ въ началото на 1932 г. е поставил датата 31 януарий 1931 г., защото не е могъл да постави друга, защо поставяте и сега тази дата? Тогава тѣзи, които викаха да се запазятъ спестовнитѣ влогове, сиротскитѣ влогове и т. н., бѣха повече и имъ се направи концесия, като се предвидѣ датата 31 януарий 1931 г. — една година надире. Но защо сега Вие държите на тая дата? Кое обусловя термина, който трѣбва да бѣде поставенъ? Дали това, че тоя терминъ е вече поставенъ единъ пѣтъ въ единъ законъ, или има други причини?

Ще ми позволите, г-да народни представители, малко повече да се спра на тоя въпросъ, за да се види, че да се държи толкова на тая дата е нѣщо много погрѣшно, нѣщо много фатално.

Ние казваме, че народътъ задължнъ следъ като спаднаха катастрофално ценитѣ на земеделскитѣ произведения. Коя е годината, въ която ценитѣ на земеделскитѣ произведения бѣха най-долни, бѣха най-низки? Не бѣше ли това годината 1932? Не бѣше ли тая годината, когато въ Парламента се казваше, че царевната се продава по 8 л. сандѣка и седи въ вагонитѣ по гаритѣ? А 1933 г. не бѣше ли годината, презъ която стопанската криза продължаваше, макаръ че ценитѣ не бѣха толкова низки, колкото презъ 1931 и 1932 години? Чакъ въ края на 1934 г. и въ началото на 1935 г. се почувствува едно съживяване благодарение на държавната намѣна. Тогава вече Дирекцията за храноизносъ постави едни по-стабилни цени на нѣкои земеделски произведения. Отъ индекса на ценитѣ на едро, отъ ценитѣ на индустриалнитѣ произведения, на земеделскитѣ произведения, както у насъ, така и вънъ отъ насъ, отъ надницѣтѣ, отъ голѣмата безработица, отъ положението на свѣтовната търговия, отъ всичко ние заключаваме, че до 1934 г. е имало сѣщата криза, каквато сме имали и презъ времето отъ 1929 до 1938 г. Ако това е така, ние ще трѣбва да опредѣлимъ датата за облекчение на длъжницитѣ въ зависимостъ отъ конкретнитѣ причини, които сѣ наложили създаването на закона. Нѣма защо да се боимъ отъ послѣдствията. Лѣкъ за тѣхъ ще търсимъ, и ще го намѣримъ. Сега трѣбва да кажемъ: има само единъ терминъ — той е терминътъ, когато кризата е вече на приключване и когато започва да се чувствува стопанскитѣ подеми — краятъ на 1934 и началото на 1935 г. И азъ държа решително терминътъ, до който ще трѣбва да бѣдатъ обхванати задълженията, да бѣде краятъ на 1934 г. (Рѣколѣвскания отъ лѣво) Още повече, г-да народни представители, че малцина ще сѣ тѣзи, които ще бѣдатъ обхванати, понеже, следъ като се гласува първиятъ законъ въ 1932 г., кредитъ нѣмаше вече; малцина можеха да намѣрятъ пари въ кредитъ, малцина можеха да си послужатъ съ кредитъ. И ако нѣкой правѣше нѣщо, той правѣше задължения, за да може да погасява преди всичко направенитѣ по-преди задължения. Кризата спрѣ подема, и ако сѣ правени задължения, правени сѣ за нужди лични, каквито нашиятъ селянинъ, нашиятъ българинъ не е навикналъ въ голѣмъ размѣръ да задоволява. Въобще малцина сѣ онѣзи, които могатъ да бѣдатъ осѣдени въ разточителство. Ако селянинътъ е правилъ задължения, правилъ ги е, за да погасява старитѣ си задължения.

Ето защо, ако оставимъ туй положение, маса хора ще останатъ несправедливо наказани, разсипани. А законътъ трѣбва да бѣде преди всичко изразъ на право и справедливостъ, или както казватъ латинянитѣ: „Справедливостта на единъ е въ състояние да оправдае прегрѣшенята на деветима други.“ Нашето законодателство днесъ не бива да се лѣчи отъ този принципъ.

Следъ това, г-да народни представители, другъ единъ проблемъ, по който чухме думата и на министра на правосѣдието г-нъ Йотовъ, и който той е засегналъ въ законопроекта — макаръ че на времето, когато се приказваше по тая тема, презъ блоковото управление, всички ревиха: „Не може да се създаватъ закони съ обратна сила, ние не можемъ да се занимаваме съ положението на онѣзи, които сѣ паднали“ — е проблемътъ, да се върнатъ всички продадени имоти на тѣхнитѣ стопани. Но Вие, г-нъ министре, сѣ едната рѣка ги вземате, сѣ другата наново ги давате на кредитора. Вие искате това, което е дадено за тѣхъ, да бѣде изплатено веднага! Ако длъжникътъ е ималъ толкова пари да плати веднага, не е щѣло да стане продажба!

Министъръ Никола Йотовъ: Не е така.

Стефанъ Цановъ: Точно така е. — Ще трѣбва да се намѣри начинъ, щото, когато ще бѣдатъ върнати имотитѣ на длъжника, да се не иска отъ него въ момента да върне всичко онова, което е дадено за неговитѣ имоти. Така е.

Има и друго нѣщо. Вие сте все така строгъ, както и предишнитѣ законодатели, въ сроковетѣ. На нѣколко мѣста въ законопроекта казвате: ако не се внесе една вноска, пада облекчението. Така не може да се действува! Значи, длъжникътъ има право да бѣде спасенъ, има право да бѣде защитенъ, а ако нѣма възможностъ да внесе една вноска — да кажемъ, умрѣлъ е нѣкой въ кѣщата му и е похарчилъ срѣдствата си за погребение — ще губи правото на всички облекчения, които му е далъ по-преди законътъ. Това сѣ уюни, съ които се оплитатъ всички, които ще се опитатъ да си послужатъ съ този законъ; това сѣ клопки, въ които ще паднатъ всички, които ще трѣбватъ по този пѣтъ да се облекчаватъ. Разбирамъ вноскитѣ да се олихвяватъ, тѣхното събиране да бѣде принудително, но на облекченията на длъжника, дадени на друго основание, не бива да се посѣга. Защото тоя начинъ на процедиране, тоя начинъ на действие значи сѣ едната рѣка да давашъ, за да минешъ за благодетель, а сѣ другата да вземашъ. Въ другитѣ закони досега поне се споменаваха: до две години ще трѣбва да се почне изплащането на вноскитѣ — на погашенията и лихвитѣ. Длъжникътъ имаше единъ периодъ отъ две години време да си понаправи смѣтката, да види кѣде е, да си поотдѣхне, да посѣбере нѣщо, за да може да го даде на кредитора. Сега въ този законопроектъ нѣма предвидени две години — предвиждатъ се само три месеца! Свършатъ ли се тритѣ месеца, веднага длъжникътъ трѣбва да внесе, а особено оня длъжникъ, на който се даватъ намаления по 10%, по 20%. Ама какъ и откѣде се изкарватъ тия суми, за да могатъ въ такива кратки срокове да бѣдатъ платени погашенията срещу задълженията? Я вземете унгарския законъ! Тамъ се даватъ срокове до 40 години. Защо ние сме се хванали за тия 10—15—20 години? Не може ли поне за по-голѣмитѣ задължения да се направятъ малко по-дълги сроковетѣ? Защо облигациитѣ да се погасяватъ за 30 години, а не, да кажемъ, за 40? Защо самитѣ разсрочки да не бѣдатъ за 30 години?

Иванъ Петровъ: 100 години горе-долу!

Стефанъ Цановъ: Тѣ нѣма да се платятъ, г-нъ Петровъ.

Иванъ Петровъ: Животътъ е 40 години, а задълженията ще ги оставимъ за 60 години!

Стефанъ Цановъ: Следъ това, смѣтате ли, г-да народни представители, че днесъ нашиятъ народъ е точно въ състояние да започне веднага да плаща? Щомъ като реши ликвидационната комисиия, щомъ приематъ длъжника въ Погасителната каса, той ще отиде, ще развърже кесията си и ще заночне да плаща! Азъ смѣтамъ, че той не е въ това положение. Ние сме земеделски народъ, г-да! Пролѣтътъ обещава хубава реколта. Тя, може би, ще оправи много сѣтки. Недай Боже, обаче, нещастие — неплодородие. Тогава — новъ законъ, ново измѣнение, защото ще бѣдемъ предъ невъзможността да се спазватъ постановленията на настоящия.

Министъръ Никола Йотовъ: Предвидено е това.

Стефанъ Цановъ: Зная, че е предвидено: Министерскиятъ съветъ има право да решава въпроса за всѣки конкретнъ случай, когато опустошенията не сѣ отдѣлни, а масови. Защо не възприемете, напр., възползувайки се отъ румѣнския проектъ, тригодишния мораториумъ — тъкмо времето, презъ което ще може да се уреди тази голѣма материя? Тритѣ месеца не сѣ достатъчни да се занимаятъ само комисиитѣ съ всички заявления.

Министъръ Никола Йотовъ: Въ Румѣния не е така, г-нъ Цановъ! Отгдето измислихте това нѣщо?

Стефанъ Цановъ: Възприемете тригодишенъ мораториумъ, презъ време на който, отъ една страна, ще могатъ да се подготвятъ длъжницитѣ да платятъ онова, което ще имъ се остави да плащатъ, а, отъ друга страна, ще могатъ да се посѣвзематъ и ще могатъ съ онова, което ще изкарватъ, да задоволятъ много други и много по-важни свои задължения. Ами всички ние, отъ тукъ и отъ тамъ (Соци въ лѣво и въ дѣсно), оплаквахме българския народъ въ здравно отношение, по въпроса за жилищата, въ които живѣе, за училищата, въ тѣлесно отношение, въ хигиенично отношение и т. н. Не трѣбва ли малко повече срѣдства да му се оставятъ, за да може да се разрешатъ тия въпроси? И защо първата ни грижа трѣбва да бѣде тая — да номислимъ за кредитора? Нѣма да унищожимъ неговитѣ права, но той ще почака малко. Ще се наяде длъжникътъ, ще се облѣче, ще заживѣе сносенъ животъ, ще стане сто-

пански творческа единица, а не пролетарий, и тогава ще изкара със своя труд, за да плати задълженията си и към кредитора. Другото, според мене, е: голѣма грижа за кредиторитѣ, малка грижа за задължнитѣ.

Следъ това, г-да народни представители, когато ходите изъ своитѣ краища, не изпрѣчватъ ли се винаги предъ васъ една категория длъжници, които или иматъ малко земя, или въобще нѣматъ; вършатъ нѣкаква работа, но доходътъ отъ нея е минималенъ, не стига за задоволяване на нуждитъ имъ само отъ хлѣбъ? Защо нѣма въ законопроекта едно постановление, че онѣзи земеделци, работници и занаятчи, които не могатъ да изкаратъ доходъ, необходимъ за сѣществувание, се освобождаватъ отъ всѣкакви плащания? Тѣ нѣма да сѣ много. А задълженията имъ ще сѣ още по-малко, защото Вие, г-нѣ министри, самъ пишете въ своето изложение, че малкитѣ иматъ да дължатъ много малко, макаръ че сѣ много повече. Защо се не тури единъ такъвъ членъ въ законопроекта за тѣзи малки длъжници? Тѣ сами се чудятъ: даватъ ни помощъ за изхранване, а въ сѣщото време искатъ да плащаме задължения! Подпомогни длъжника по начинъ такъвъ, че да го направишъ годенъ да изкара прехраната си, а не постоянно да го тормозишъ и оставишъ въ положението на просякъ.

И азъ предлагамъ на народното представителство да освободимъ отъ всѣкакво плащане всички земеделци съ земя до 50 декара и всички длъжници отъ другитѣ категории, чистиятъ годишенъ доходъ на семействата на които не надминава 15.000 л. Това, действително, ще бѣде актъ на висша справедливостъ и действително най-малкитѣ и най-беднитѣ ще почувствуватъ грижитъ на Народното събрание.

За намаленията. Г-нѣ министърътъ разсѣждава и пише, петъ нѣти дава извления въ пресата, за да ни увѣри, че сѣ намаленията, които се правятъ чрезъ поддържането на единъ низкъ курсъ на облигациитѣ, намалението фактически ще стигне до 70%.

Министъръ Никола Йотовъ: И повече.

Стефанъ Цановъ: Защо да правимъ тия работи? Щомъ е повече — азъ не искамъ повече — нека да кажемъ веднажъ за винаги: намаление 70%! Ачикъ и честно!

Министъръ Никола Йотовъ: Ще Ви кажа, г-нѣ Цановъ: за да понесе и кредиторътъ нѣщо.

Стефанъ Цановъ: Сега, обаче, системата е тази: сваляме нѣщо отъ гърба на ония, които не могатъ да плащатъ. Отъ едното рамо, обаче, го семаме, на другото го туряме. Съ тая система ще трѣбва да се скѣса!

Министъръ Никола Йотовъ: Да, да!

Стефанъ Цановъ: Та, казвамъ: ако искаме да дадемъ действително облекчение — хората сега не могатъ да разбератъ това облекчение — за да ни похвалятъ, за да си отлѣхнатъ и да кажатъ: ето на, имаме и ние представители, които се грижатъ за насъ, нека да кажемъ, отведнажъ да отсѣчемъ: 70% намаление! Да оставимъ борсовитѣ спекулации съ облигациитѣ и игритѣ, които ставатъ съ тѣхъ.

Тия срокове, които се даватъ — казахъ ви и по-преди — сѣ малки. Азъ смѣтамъ, че издѣлжаването трѣбва да стане за 30 години и неплатенитѣ вноски да се изземватъ принудително, но да не се унищожава даденото облекчение на длъжника.

И най-после, г-да, азъ мисля, че ще трѣбва да измѣнимъ цѣлата тая система — всичко да стоварваме отъ гърба на длъжника на гърба на държавата, което ще рече — пакъ на гърба на бедняка. Сръбскиятъ законъ казва: следъ като се види кои ще бѣдатъ облекчени и кои засегнати, законодателътъ ще помисли какво да направи за спасяването на засегнатитѣ кредитори. Ние вървимъ по обратния пътъ: най-напредъ мислимъ за кредиторитѣ, а следъ това за длъжницитѣ.

Министъръ Никола Йотовъ: Това не е истина.

Стефанъ Цановъ: Ние приличаме на оня слуга, комуто чорбаджията наредилъ да доведе веднага лѣкаръ, че билъ много боленъ. Следъ като чакалъ до вечерта, обаче, най-после видѣлъ, че пристигатъ, виѣсто лѣкаръ, дѣскари, които носятъ дѣски, гробари съ кирки и мотики. попъ и т. н. Изненаданъ, чорбаджията попиталъ: „Какво правишъ бе? Кѣде е лѣкарътъ? — „А бе, чорбаджи, азъ съмъ досѣгнѣ човѣкъ, азъ знаа, че като си боленъ, може и да умрешъ, и затова рекохъ да повикамъ и дѣскари, и гробари, и попа, всички, та да сме готови, ако потребватъ! (Оживление) Нека

най-първо да облекчимъ положението на тия, които сега пицятъ, пакъ като пустне нѣкъде другаде кръвчица, и тамъ ще отидемъ на помощъ. Ако имаме много пари, ако имаме английски банки, ще вървимъ по обратния пътъ. За насъ и засега, обаче, другъ пътъ нѣма!

Следъ това друго нѣщо. Азъ имамъ бюджета на Погасителната каса. Срѣдно годишно, отъ когато тя е създадена, за нея се харчатъ 25—30 милиона лева! Не може ли, виѣсто Погасителна каса за длъжницитѣ, да създадемъ единъ институтъ за помагагане на кредиторитѣ, напримеръ, а длъжницитѣ да ги облекчимъ още тукъ съ закона, направо?

Петко Стояновъ: На насъ приказвай, за да чуемъ; недей на министра — той го знае!

Стефанъ Цановъ: Нали тѣ вършатъ работата, тѣ трѣбва да чуятъ.

Петко Стайновъ: Той (сочи министра на правосѣдството) е отъ кредиторитѣ.

Петко Стояновъ: Ние ще вдигаме рѣка!

Стефанъ Цановъ: Следъ това идва въпросътъ: отъ где ще се взематъ срѣдства? Правъ е г-нѣ министърътъ като казва: срѣдствата ще дойдатъ по пътя на данѣцитѣ, защото, казва, кооперациитѣ не бива да загинатъ, Земеделската банка не бива да загине, дребнитѣ спестявания не бива да пострадатъ! Нѣма ли другъ пътъ, г-нѣ министре? Защо, виѣсто да облагаме всички съ данѣкъ, не създадемъ единъ еднократенъ данѣкъ не само за тия, но и за други нужди, отъ 15—20% върху по-големитѣ състояния? Азъ знаа, че въ България нѣма много голѣми състояния, но все пакъ има. Не е ли крайно време да посегнемъ на тѣхъ, за да спасимъ и длъжницитѣ, за да подпомогнемъ и държавата си, защото има още много и по-големи грижи, отколкото да пазимъ дружество „Балканъ“, дружество „България“ и разни голѣми търговски фирми и т. н. и да имъ позволимъ да днесъ да печелятъ милиони? Нека да се вземе нѣщо и отъ тѣхъ. Кога и какъ — това е работа на отговорното правителство. Но ние до тамъ ще стигнемъ въ края на краищата. И върху тѣхния грѣбъ ще трѣбва да бѣдатъ стоварени тежеститѣ по този законъ. Не трѣба по пътя на косвенитѣ данѣци да прехвърляме и тия тежести преди всичко върху гърба на широкитѣ народни маси.

И най-после, г-да народни представители, азъ искамъ, като червена нишка въ този законъ, като основа на нашата работа по тоя въпросъ, да легне принципътъ, че имотъ за борчъ въ България нѣма да се продава.

Министъръ Никола Йотовъ: Значи, имотътъ и на този, който има за 15 милиона лева имотъ, да не го продаваме за борчъ!

Стефанъ Цановъ: За него ще се намѣри начинъ. Този, който има имотъ за 15 милиона лева и дългъ 500.000 л., както казвате Вие, г-нѣ министри, . . .

Министъръ Никола Йотовъ: Да, има такива

Стефанъ Цановъ: . . . нѣма да остави дълга си неплатенъ. Той е търговецъ, той е капиталистъ, той има честолубие, той има отношения, които не му позволяватъ да допусне туй. Това е само едно оправдание, за да не се разреши въпросътъ както трѣбва.

Г-да! Нека, когато ще решаваме този въпросъ, погледнемъ около насъ и видимъ, какво става. Когато държави изчезватъ отъ картата на свѣта; когато градоносни облаци се виятъ и вече биятъ надъ главитѣ ни; когато малка България, която има голѣми национални интереси потъпкани и много неприятели, ще трѣбва да се спасява и да реализирва постепенно и тактично нѣкои отъ тѣхъ, проиграни въ миналото, преди всичко се иска въ насъ да има миръ, иска се редъ, иска се спокойствие, иска се стабилностъ, иска се любовъ помежду ни, помежду всички българи; любовъ на българския народъ къмъ неговитѣ институти, къмъ неговитѣ учреждения и къмъ отговорнитѣ фактори. А най-големото нарушение на тая любовъ, на този миръ, на този ентусизъмъ носятъ — нека това да се знае — тия продажби, които утре, когато почне да се осѣществява този законъ, ще почнатъ да се вършатъ изъ цѣлата страна. И затова за мене тоя законопроектъ е една банкерска измишльотина, . . .

Отъ дѣсно: А-а-а!

Стефанъ Цановъ: . . . забудена въ много адвокатски извъртвания, съ която не се дава никакво разрешение. И ако днесъ Парламентът не се издигне надъ кабинета, не наложи своята воля и не спаси българския народъ, утре или ние, или други — ако ние не сме достойни — но-достойни отъ насъ народни представители, ще решатъ този въпросъ по-радикално и окончателно.

Стефанъ Радионовъ: 70% намаление е дадено. Срамота е да приказвашъ така! Това е демагогия!

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Минчо Драндаревски.

Петко Стояновъ: Г-нъ председателю! Сега е 7 ч. и 20 м. Г-нъ Драндаревски ще говори най-малко единъ часъ. Ние по-нататъкъ отъ 8 ч. не можемъ да продължимъ. Азъ предлагамъ да закрнемъ заседанието, за да може ораторътъ да се изкаже цѣлостно утре. И ние ще имате полза отъ това, и ние ще имаме полза отъ това — всички ще иматъ полза. Азъ моля и г-нъ министра да се съгласи.

Министъръ Никола Йотовъ: Съгласенъ съмъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Преди да пристъпимъ къмъ гласуването на дневния редъ, моля тия г-да народни представители, които приематъ предложението на

г-нъ Петко Стояновъ, да се закрие заседанието; съ което предложение е съгласенъ и г-нъ министърътъ на правосъдието, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. За следващото заседание, което ще стане утре, въ 15 ч., председателството предлага следния дневенъ редъ:

Първо четене законопроектитъ:

1. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за облекчение на длъжниците и за заздравяване на кредита — продължение разискванията.

2. За измѣнение и допълнение на чл. 5 отъ закона за уреждане положението на ученицитъ, които сж следвали презъ учебната 1937/1938 г. IV или V гимназиаленъ класъ.

3. За допълнение на наредбата-законъ за възнагражденията за извънреденъ трудъ на длъжностни лица, участващи въ комисии, комитети, съвети и др. подобни.

4. За допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата за 1939 бюджетна година въ размѣръ на 29.733.000 л.

5. За допълнение на чл. 278, буква „в“, отъ закона за народното просвѣщение.

Който сж съгласни съ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 20 м.)

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **СЕРАФИМЪ ГЕОРГИЕВЪ**
Д-РЪ НАЙДЕНЪ НАЙДЕНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**